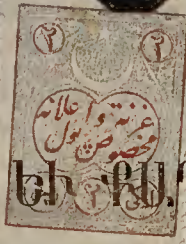

ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 39.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 26, 1886

ԹԻԻ 26.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խլուրդը և Սոխակը	204
Աստուածաշունչին խորհրդոյն Տիպարը	204
Ուրախութիւն Յերկինս Վասն Միոյ	202
Մը. Պինկի Հին Վերաբերան	202
Նշանք Յառաջդիմութեան	203
Ռուսիոյ Նախկին Սարուհներուն Մեծ	204
Յորեւանը	204
Չինական Մեծ Պարեպտը	204
Փառաւոր Մըրդի Գետին Ներքեւ	203
Այլևայլը	203
Նամակներ	206
Հանգէս Քաղաքական	207
Արժէք Դրամոյ	208

ԱՒԵՏԱՔԵՐ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամեն Շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է՝ ի Թուրքիա՝ 2 Մեհիտիյէ, վեց ամսեայն՝ 1 Մեհիտիյէ, կանխիկ, եւ հաւաք 40 փարա: Թաւր երկրաց համար տարին 43 դանեկան, կանխիկ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է:

Խմբագրութեան եւ բաժանորդագրութեան պատկանեալ նամակներ պարտ է ուղղել առ Մը. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկայի խան, Կ. Պոլիս:

Ամերիկայի Միջինարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԽՄԲԱԳՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՓՈԽ—ԽՄԲԱԳՐ

ԽՆԴՈՒՐԵ ԵՒ ՍՈՒՍԿԸ

Խլուրդը մը որ բոլոր ցերեկը որոսացած էր գետնի ճճիներ, կանգ առաւ իւր երկայն և խաւար ծերային դրան բերանը, և ունկն կը գնէր սոխակին երեկոյեան երգին: Թռչունը թռաւեցաւ թռփի մը վրայ խլուրդին շատ մօտ փափուկ գոլթաբանական նուագներ երգելով: “Ո՛վ ես դու,” հարցուց խլուրդը: “Ես եմ սոխակ մը,” պատասխանեց միւսը, “թռչնոց մեծ ցերեկէն միոյն կը վերաբերիմ:” “Գու շատ քաղցր կ'երգես,” ըսաւ խլուրդը: “Ո՛հ, այդ բան մը չէ,” պատասխանեց սոխակը, “բնաւ չեմ լսած թռչնոց առաւօտեան նուագահանդէսը, պարոն խլուրդ:” “Նուագահանդէս. ես չեմ գիտեր այսպիսի բան,” պատասխանեց խլուրդը: “Բու խօսքդ զարմանք կը պատճառէ ինձ,” դռնեց սոխակը, “ի՞նչպէս հնար է քեզ ապրել այսչափ ժամանակ այս կողմերը և լսած չըլլալ թռչնոց առաւօտեան գոլթաբանական երգերը: Կը հաւատարմացունեմ քեզ թէ դու շատ բան ունիս սորվելու: Չեմ

գիտեր թէ օդը և ծառերը ինչ են թռչնոց, որք կը թռչալին և կ'երգեն կանախ, արևադարձ, և կը սաւառնին դէպ յերկինս: Մեր մայրն երկիրը, ունի շատ մը ուրիշ գեղեցիկ բաներ ևս, կան անոր վրայ շքեղ ծաղիկներ բազմաբանգ և անուշահոտ. կան դալար խոտեր, առատանող սոսիք, և քաղցրահամ պտուղներ. կայ կապուտակ երկինք, ոսկեգոյն, սպիտակափայլ և վարդագոյն ամպեր, տերևախիտ անտառներ, դահաւանդ բլրակներ և միլիոնաւոր երկնեանդ միջաններ որ կը դրօնաւոր արեգական ճառագայթից մէջ: Բայց յաշտ իմ ոչ ինչ առաւել է գեղեցիկ քան թռչունները, սիրուն թռչունները:” Այս ըսելով սոխակը թռաւ թփոյն նոյն իսկ գաղաթը, և մինչ կ'օրուէր ետ և առաջ, կ'երգէր բարձրաձայն իւր երգը: “Ի՛նչ կ'ըսես,” դռնեց խլուրդը: “Ես չեմ հաւատար ասոր: Չկան այնպիսի բաներ որոց վրայ կը խօսիս:” Ի՛նչ. ծաղիկներ, ամպեր, միջաններ, անտառներ և թռչնոց նուագահանդէսներ կա՞ն միթէ. անհաւատալի բան: Ես բնաւ չտեսայ զանոնք, բնաւ չլսեցի զանոնք, և ես եմ ծերացած խլուրդ, և բաց աստի կը համարուիմ խմաստուն խլուրդ, վասն զի պերճած եմ գետինը երկայն ծերպեր բանալով մինչև շատ հեռի տեղեր գետնին ներքեւ գիտնական հանճարով:” “Ներեցէք,” սուլեց սոխակը ցնծութեամբ, “այդ ամենեկին չէ ապացոյց, վասն զի երկիրը կը պարունակէ աւելի սիրուն և զարմանալի կեանք իւր մակերեսին վրայ քան ներքեւը:” “Ոչ, ոչ,” ըսաւ խլուրդը ծիծաղելով հեղնաբար: “Ես գետինը պեղեցի բոլոր կենացս մէջ, և գիտեմ և կը հաւատամ թէ երկիրը չբերեր ուրիշ բան բաց եթէ ճճիներ ձկան խայծի համար:” “Եղիկելի՛ կոյր խլուրդ,” ըսաւ սոխակը, և թռաւ դռնաց դէպ ի մայրը մոնող արեգական կողմը: “Եղիկելի՛ խաբուած թռչուն,” ճչեց խլուրդը և ետ դարձաւ դէպ իւր ծերպը:

Նման այս խորդան անհաւատ գիտունը թերևս ըլլայ շատ ընտանի հոգին

որուն մէջ կ'ընէ իւր քննութիւնները, բայց կոյր է խաղաղ և զաչացող բարձրադոյն իրողութեանց զորս կը հերքէ արհամարհանօք, միայն՝ վասն զի բնաւ չէ բարձրացած բաւական որպէս զի կարող ըլլար տեսնել զանոնք:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՁԻՆ ԲԱՐՁՐԱԴՈՅՆ ՏԻՊԱՐԸ

Հին մատենագրութեանց և ոչ մին ունի առ աղքատս սէր այնքան խոր, կը խօսի անոնց վրայ այնպիսի զօրաւոր և քաղցր, կ'ընծայէ անոնց այնքան արժանապատուութիւն և այնքան իրաւունք որքան Հին կտակարանը: Ես գիտեմ ինչ որ կ'ըսեմ, և կ'ըսեմ ինչ որ ոչ ոք, որ տեղեակ է նախնի մատենագրութեան, կրնայ ժխտել: Առանց Աստուածաշունչին աշխատութիւնը զուրկ կը մնար իւր աղնուադոյն շատագոյն, հին վկայէ մը որ կը վկայէ ի նպաստ անոր սրտաւոյն և իրաւանց: Չկայ դիրք որ դատախազ լինի ընդդէմ թագաւորի որ կը համարձակի հարստահարել աղքատը, կամ ընդդէմ քահանայի որ կը համարձակի խաբել զնա, որ այնչափ գովէ արդարութիւն ընող և ողորմութիւն սիրող մարդը: Աղքատաց օգնելը հաճեցունել է զԱստուած, անոնց անիրաւելը՝ շարժել է անոր բարկութիւնը: Թագաւորը զոր կը ներկայացունէ Աստուածաշունչը, “արդարութեամբ պիտի դատէ քու ժողովուրդդ, և աղքատներդ իրաւամբ:” “Տնանկին զուակները պիտի աղատէ, և բռնաւորը պիտի շարդէ:” “Աղքատը պիտի փրկէ . . . և թէ զանկա որ օգնութիւն չունի:” “Հարստահարութեան և բռնութեան պիտի փրկէ անոնց անձը, և անոնց արիւնը պատուական պիտի ըլլայ անոր առջեւ:” Հոս կապակցեալ են իւրարու հետ անոր սէրն առ տկարն և անպաշտպանն, որ է ճամբայ պատուելու և պահպանելու զկանայս և զմանկը: Գիտե՞ք թէ Հռոմէական օրէնքն ի՞նչպէս կը վարուէր հարց հետ: Կ'ընծայէր հօր բացարձակ իշխանութիւն իւր ընտանեաց մէջ. ոչ անոր կինը և ոչ զաւակը ունէր արտօնութիւն խօսելու

լու թէ ունէր իրաւունք մը անոր դէմ. և սակայն Հռոմէական օրէնքը աղնուա-
գոյն ծաղիկն է Հռոմէական ոգւոյն: Բայց ի Հին Կտակարանի մեծ քարո-
զիչը որ կը խօսին յանուն Աստուծոյ,
չեն ընծայեր այսպիսի բացարձակ իշ-
խանութիւն մարդուն. ո՛չ իրաւունքը
այլ պարտականութիւնը համեմատ է
մարդուն զօրութեան: Որչափ մեծ ըլ-
լայ տկարութիւնը այնչափ մեծ է պա-
հանջուածը կարողութիւն և զօրութիւն
ունեցողէն: «Տղայք Տէրոջը ժառան-
գութիւնն են», որպէս զի վարուին ծը-
նողք անոնց հետ իբրեւ դանձուց հետ
որ յաւանդ տրուած են: Մարդը որուն
չատ կը հաճի, է այն որ «որեքուն
հայրը և որեւորինքուն դատաւորն է»:
Բայց աստի չկայ այնպիսի գիրք որ այն-
չափ լի ըլլայ սիրով ուղղութեան, գովու-
թեամբ արդարութեան մարդուն և մար-
դուն մէջ: Կ'ատէ «նենգութեան կշիռը»,
ստախօս լեզուն, դաւաճանող ողին:
Կը դովէ թէ՛ առատասիրտ տէրը և թէ՛
հաւատարիմ ծառան: Միով բանիւ,
կենաց բարձրագոյն տիպարը—ճարտա-
րութեան, ընտանեկան, քաղաքական,
առեւտրական իրաց մէջ—է բարձրա-
գոյն, մաքրագոյն, վեհագոյն բան մը
որ ծանօթ էր առ նախնիս, վտան զի է
տիպար որ միտում ունի ստեղծանել
արդարութիւն ամէն անձանց և ամէն
յարաբերութեանց մէջ:

ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐԿԻՆՍ ՎԱՍՆ ՄԻՈՅ ՄԵՂԱՒՈՐԻ

Կը յիշենք թէ Յիսուս ընտրեց իւր
աշակերանները ֆ առ ֆ, թէ իւր հաշակա-
ւորագոյն խօսքերը խօսեցաւ անհատից,
զորօրինակ, Նաթանայելի, Նիկոլայիս-
սի, և Սամարացի կնոջ: Մի բորտի էր
որ խօսեցաւ վերկարար խօսքը. ֆ մե-
ղաւոր կնոջ՝ որոյ յայտարարեց թողու-
թիւն մեղաց: Չանոնք ժողովեց մի առ-
մի: Մի հոգւոյ էր, այսինքն՝ ներքինւոյն,
առ որ փիլիպպոս առնուելով Սամարիոյ
մեծ ամբոխներէն զրկուեցաւ անապատին
ճամբան, քարոզել զՅիսուս: Չարհա-
մարհներ ուրեմն ֆ հոգւոյ արժէքը:
Մնչուշտ երբ մենք դարձի եկանք էինք
ֆ: Այն էր մեծ օր մեղի համար, մեծ
ցնծութիւն մեր սիրելեաց, որք անձ-
կութիւն կը կրէին, կը հսկէին և կ'ա-
ղօթէին մեղի համար: Մեծ ուրախու-
թիւն էր Աստուծոյ, որ տուած էր իւր
որդին մեռնել մեղի համար, իբրեւ թէ
բայ ի մենէ չգանուէր ուրիշ հոգի որ
մեղանչած և դատուած էր Աստուծմէ:
Տարանային Սողոս էր ֆ միայն հոգի,
բայց բաւական սիրելի Աստուծոյ, այն-
պէս որ Տէր Յիսուս անձամբ իջնէր վար
երկինքէն յերկիր քաշել զնա առ ինքն:
Եթէ ճանչնանք միանգամ միակ հոգ-
ւոյ արժէքը և յիշենք թէ մի հոգւոյ
դարձը երկինքը պիտի բորբոքէ ուրա-

խութեան հրով, յայնժամ, կարծեմք,
աւելի շատ անհատ անձինք յերեան
պիտի ելեն դործել հոգւոյ համար որ
կը գտնուին եկեղեցեաց մէջ, և պիտի
ցուցնեն աւելի քիչ հակամտութիւն ըս-
պասել մասնաւոր ժամանակի և մաս-
նաւոր ջանից: Յայնժամ հովիւը պիտի
չնկատուի այնպիսի անձ որ իբր թէ նա
միայն ունի պաշտօն հողինքն առ ֆը-
րիստոս առաջնորդելու. պիտի չսպաս-
ուի մասնաւոր ժամանակներու կամ ա-
ռիթներու ընդ երկար, իբրեւ մի միայն
միջոցներու զարս և զկանայս ֆրիստոսի
չահելու, և կրօնական ոյժերու մեծ
կուտակութիւնները պիտի չնկատուին
էականապէս հարկաւոր՝ յաջողութեամբ
քարոզելու Աւետարանն անդարձ մե-
ղաւորաց: Եթէ մենէ իւրաքանչիւր ոք,
թէ՛ պաշտօնեայք կրօնի և թէ՛ աշխար-
հականք, ամէն օր յիշենք թէ ֆ հո-
գի ֆրիստոսի բերելով, կ'ուրախացու-
նենք զնա և Հայրը մեծ ուրախութեամբ,
պիտի չսպասենք աւելի շատ միջոցներու
կամ դործակցաց և մասնաւոր առիթ-
ներու կամ ժամանակաց, այլ պիտի
երթանք իսկոյն, և սաստիկ եռանդով
աշխատինք շահել հոգի մը, և այսպէս
ձեռնառու ըլլալ լցունելու մեր ֆրիկին
ուրախութիւնը:

Մեծ զմայլմամբ լսած ենք հին քա-
րոզի մը դատման վրայ ի մասին ան-
մահ հոգւոյ մը արժէքին: Մնոր դնաց
եկեղեցւոյն հոգաբարձութիւնը ա-
ռաջարկել որ հրաժարականը տայ իւր
պաշտաման, վասն զի քսան տարուան
միջոցին որ պաշտօնեայ եղած էր անոնց,
գիտէին թէ ֆ միայն հոգի դարձի ե-
կած էր անոր քարոզութեամբ: «Մի
հոգի դարձի եկած է», հարցուց բա-
րի պաշտօնեան, ուրախութենէն յա-
վըշտակեալ: «Այո, մի հոգի», պա-
տասխանեցին անոր: «Ուրեմն փառք
Աստուծոյ, ես քաջալերուելու և սրտ-
եայ ըլլալու եմ: Ես պիտի Հրաժարիմ,
այլ չնորհօքն Աստուծոյ պիտի նուիրեմ
իմ անձս, նոր եռանդով, ուրիշ քսան
տարի ևս վարել պաշտօնս» Գէրի,
քսան տարի Հնդկաստան քարոզելէն
եղբը իմացաւ թէ՛ ինք և թէ՛ Աստու-
ծոյ բոլոր եկեղեցիին որ ֆ հեթանոս
դարձած էր ֆրիստոսի: Եւ որպիսի
ահագին բանակի ֆրիստոսէից եղաւ
այն մի հոգին յառաջընթաց կարապետ:
Ի՛նչ մեծ արդիւնք յառաջ պիտի
գար եթէ Աստուծոյ ամբողջ եկեղեց-
ւոյն մէջ գտնուող իւրաքանչիւր ճշմա-
րիտ քրիստոնեայ լաւ հասկնար մի հոգ-
ւոյ արժէքը, և գրգռուէր երկնից մէջ
մի հոգւոյ դարձին վրայ ուրախութեան
խորհրդով և յանձն առնուր շահել ֆը-
րիստոսի ֆ հոգի տարւոյս մնացեալ ամ-
սոյ մէջ: Ո՞վ կարող է չսիրել ուրա-
խութիւնը որոյ այսչափ հոգւոյ միահա-
ղոյն վերկուրը պիտի ըլլայ առիթ երկ-

նից մէջ և երկրի վրայ: Վասն զի միշտ
կ'ըլլայ մեծ ուրախութիւն երկրի վրայ,
ինչպէս երբեմն ի Սամարիա, երբ մեղա-
ւորը հաւատացին՝ ֆիլիպպոսի զՅիսուս
ֆրիստոս քարոզելովն:

Չուզեր մենէ իւրաքանչիւր ոք ըն-
դունել մեր ֆրիկին չրթանց դոնէ ու-
րախութեան դաւաթ մը մատուցանե-
լու բերկրառիթ սղաշտօնը և պատաս-
խանատուութեան արտօնութիւնը, տա-
կաւին չգաղարած, չհանդուստացած այս
երկրաւոր աշխատութիւններէն:

ՄՐ. ՊԻՆԿԼԻ ՀԻՆ ՎԵՐԱԲՈՒՆ

«Շատ վայելուչ», ըսաւ Տիկին Պինկլը
մինչ Մր. Պինկլը իւր ձեռքն առած կը զննէր
նոր վերարկու մը, «մետաքս թաւիչէ ի՛նչ
գեղեցիկ օձիք»:

«Այո, եւ որպիսի՛ աղնիւ ասուի: Ամբողջ
10 լիւր գացած է անոր»:

«Տասը լիւր», կրկնեցին անդին Սամուէլ
և Յակոբ, զմայլմամբ:

«Ի՛նչ պիտի ընես հին վերարկուդ, հայր»,
հարցուց Յակոբ:

«Տակաւին նոր է այն», ըսաւ Տիկին Պին-
կլը: «Ասկէ երկու տարիէն Սամուէլ կ'ընայ
հագնիլ զայն»:

«Առաջին կարգի վերարկու է: Բայց
ես կը խորհէի որ տայինք զայն երեց Կրէյվ-
լի: Կ'ուզեմ տալ զայն անոր, եւ երեցի թո-
շակի համար տարեկան զրուածքէս զեղչել
անոր գինը»:

Այսպէս որոշուեցաւ որ երեց Կրէյվլի
տրուի հին վերարկուն:

Ըստ այսմ յաջորդ չաքաթ օրը երբ Մր.
Պինկլը եւ տիկինը ճամբայ կ'ելլէին երթալ
քաղաք, հարցուց Մր. Պինկլը,

«Ո՞ւր է վերարկուն»:

«Ներեցէք», գոչեց Տիկին Պինկլը, «այն-
չափ զբաղած էի որ բոլորովին մոռցայ զայն:
Սարա, Սարա» կոչեց սպասուհի օրիորդին
որ կը գտնուէր խոհանոցը, «վաղէ վեր եւ
այս ինչ սննեկէն բեր վերարկուն որ կախուած
է հոն եւ դարակէն կախուած թղթեղէն առ-
նըլով փոթթէ անոնց մէջ լաւ մը, եւ բեր
ինձ»:

Սարա բերաւ զայն. եւ ահագին ծրարը
զրուեցաւ Տիկին Պինկլի գիրկը մինչնա կը
հեծնար կտուքը:

«Աղուոր վերարկու է այն», ըսաւ կէս մը
սրտի ցաւով, եւ դարձեալ սկսաւ խորհել
թէ երկու տարի ետքը լաւ կը յարմարէր Սա-
մուէլի որ բաւական մեծցած պիտի ըլլար այն
ատեն. «Սամուէլ, հաւանական չէ որ ասոր
կիսուն չափ լաւ վերարկուի մը տէր ըլլայ»:

«Շիտակ է ըսածդ», ըսաւ Մր. Պինկլը,
«բայց հոգ չէ, դու զիտես թէ աւելի երա-
նելի է ապը քան թէ առնուր»:

«Պինկլը ընտանիքը ելան յաջորդ տա-
ւօսը, հետաքրքրութեամբ սպասելով որ Մր.
Պինկլը առաջին անգամ այն օրն հագնէր նոր
վերարկուն. բայց անվայել աճապարանք կամ
որ եւ իցէ անկարգութիւն չպատահեցաւ: Ա-
ռաւօտեան երգերն երգուեցան, աղօթքները
եղան սովորական եւ վայելուչ տեւողու-
թեամբ: Այնուհետեւ Մր. Պինկլը ըսաւ ան-
տարբեր ձայնիւ որչափ որ կարող էր,

«Յակոբ, վաղէ վեր եւ բեր վերարկուն»
Գնաց Յակոբ, բայց ուշացաւ, մինչեւ որ
մայրը աւարտեց զխաբկը զխոհն վրայ յար-
գարելու դործը: Եւ այնուհետեւ էր որ բար-
ձր ձայնիւ դոչեց,

« Ձեռք կրնար դանակ դաշն »

« Ո՞րք կը նային »

« Սենեկիդ պահանջողին մէջ »

« Փոքրիկ սենեկին պահանջողին մէջ է այն »
պոռայ հայրը : Դարձեալ սպասեցին երկուր
ստան, եւ յետոյ Յակոբ եկաւ վար ձեռքը
պարտաւ :

« Կըսեմ քեզ թէ վերաբերուն կախում է
մեր սենեկի պահանջողին մէջ ցցիկներուն
վրայ » ըսաւ Տիկին Պինկըլ : « Ես երթամ
անձամբ : Մութ է եւ չկրնար տեսնել, բայց
հոն է, վառն զի ես ինքն զրի դայն հոն » :

« Ո՛չ » ըսաւ Մ. Պինկըլ, կոչելով զնա
մինչ կ'երթար : « այն է հիւրոց ննջարանի
պահանջող, ես զրի դայն հոն » :

Կը լսուէր Տիկին Պինկըլի ոտից ձայնը որ
արագ կ'երթար եւ կուգար մէկ սենեկէն
միւսը, եւ դարձեալ նոյն սենեակները : Այ-
նուհետեւ իջաւ վար, կանգնեցաւ լոյսի, եւ
բնական դոյնը նետած, եւ իւր ձեռաց վրայ
ունենալով հին վերաբերուն :

« Ե՛րբ գրիւր դայն հոն »

« Ձեռք գրեմ, կարծեմ բերուելէն օր մը
ետքը : Հին վերաբերուն միշտ կը կախուէր
հոն, եւ ես վար առի անկէ հինը եւ նորը
կախեցի անոր տեղը » :

Տիկին Պինկըլ նուազած ինկաւ իւր աթո-
ռին վրայ :

« Գնաց, գնաց »

« Գնաց, երէց Կրէյվլի » Տղոց աչքերը
պազած եւ բերանները բաց մնացած էր, եւ
կարող չէին ի սկզբան խօսել այս մեծ ձա-
խողութեան մէջ :

« Բայց դուք կրնաք դարձեալ ետ առնուլ
դայն » ըսաւ ի վերջոյ Յակոբ յուսալից :

« Անշուշտ » ըսաւ Սամուէլ : « Դուք կըր-
նաք ըսել երէց Կրէյվլի թէ սխալ գործուած
է, եւ թէ հին վերաբերուն էր դոր կ'ուզէիք
տալ անոր, եւ անտարտուգիտ պիտի տայ դայն
ետ » :

Բայց հայրը շարժեց իւր գլուխը, ի նշան
անոնց խօսքերուն հաւանութիւն չտալու :

« Ո՛չ, ոչ, այդ բանը չկրնար ըլլալ : Ինչ որ
եղաւ, եղած է, եւ չենք կրնար չեղեալ հա-
մարել » ըսաւ մարդը հառաչելով թախծա-
ղին : « Ձեռք եւ ոչ ոք երբեք խօսք հանէ
բերնէն թէ սխալ գործած ենք այդ բանին
մէջ » :

Ընտանիքը ուշ ժամանակ գնաց եկեղեցի՝
Մ. Պինկըլ հագած հին վերաբերուն, կարող
չըլլալով գտնել նորը : Բայց տեսնուեցաւ թէ
նոր վերաբերուն գրուած էր եկեղեցւոյ առ-
պիտին մէկ թեւին վրայ : Եւ Մ. Պինկըլ
կարող չեղաւ եւ ոչ մի խօսքի ուշադրու-
թիւն տալ պաշտաման ժամանակ մինչ այն
միջոցին կ'աշխատէր իւր մտաց խորհուրդնե-
րը այնպէս դարձունել որ նուիրած համարէր
իւր երէցին 10 լիւրանոց վերաբերու մը, դոր
չէր կրնար յուսալ թէ իւր տարեկան պարտ-
քին դէմ հաշուելու կարող պիտի ըլլար ա-
նոր լեցուն արժէքովը, զի ո՛վ երբեք լսած
էր թէ գլուխ երէց մը ունենայ այսպիսի
թանկագին վերաբերու :

« Բա՛րէ, աղուոր չե՛րեւիր այն » գոչեց
Սամուէլ, երբ Մ. Կրէյվլ կուգար եկեղե-
ցիէն դուրս :

« Տիկին Կրէյվլ բերկրեալ չե՛րեւիր » ըսաւ
Յակոբ :

Մ. Պինկըլ կ'արձակէր ձին մինչ Մ. Կրէյվլ,
երէցը, դուրս կ'ելլէր եկեղեցւոյ
դռնէն, եւ ի սկզբան չվերցուց իւր աշուր-
ները մինչ կը լսէր իւր շուրջ խօսուած խօս-
քերը :

« Բա՛րէ, ո՛րպիսի վայելչադէմ մարդու փոխ-

ուած է մեր երէցը : Ուստի՞ դուք է այդ
վերաբերուն » :

« Կը թուի թէ հարստութիւն մը ժառան-
գած է » :

Մ. Պինկըլ չէր կրնար չզգալ թէ արժա-
նաւոր տեղ դացած էր վերաբերուն, երբ եւ-
րէցը դայն հագած եկաւ անոր քով երկըն-
ցուց իւր ձեռքը եւ քանի մը հանդարտ բայց
յոյժ անկեղծ եւ եռանդուն խօսքերով շնոր-
հակալութիւն յայտնեց անոր այն նուէրին
համար :

« Այդ շատ հինգած եւ աւրած գլխարկ է
եւ չգրուիր գլուխ » ըսաւ գլուխին վաճա-
ռականներէն մին : « Ես պիտի նուիրեմ գըլ-
խարկ մը յաջորդ կիրակիէն առաջ » :

Երբ Մ. Պինկըլ զգաց երէցին ձեռաց շո-
շափումը, սկսաւ ըլլալ ուրախ որ տուած էր
վերաբերուն, եւ յետոյ քանի որ աստի եւ
անտի կը լսէր չնչին թէ ինք տուած էր
վերաբերուն երէցին նուէր, սկսաւ նաեւ ա-
մօթ զգալ որ այսպիսի գովեստով կը խօսէին
իւր վրայ այնպիսի գործոյ մը համար զոր
կատարել բնաւ մաքէն պիտի չանցնէր : Վա-
սըն զի ուղղամիտ եւ արդարեւ ջերմ բնա-
ւորութիւն մը կար ժառանգանքաւորութեան
պատեանին ներքեւ որ կարծացուցած էր
անոր սիրտը, ինչպէս է, աւա՛ղ, շատերունը,
որք կրնային զեղուլ մարդասիրական գործեր
եւ օրհնութիւն ըլլալ անոնց որպէս զի տան
ոչ կծծութեամբ կամ ակամայ, այլ իրենց
բոլոր կեանքն անգամ ի ծառայութիւն
Տեառն :

« Ինձ այնպէս կը թուի թէ ստախօս եմ,
եւ այդ, այնպէս եմ » ըսաւ Մ. Պինկըլ իւր
կնոջ, այնպիսի եռանդով որ կնոջ զգացումն
եւս շարժուեցաւ մինչ կ'երթային տուն :

« Երբ եկաւ երէցը սեղմուլ ձեռքս եւ խօ-
սեցաւ ինձ թէ ցուցած էի անոր առատա-
ձեռնութիւն, եւ անոր կինը յառեց իւր աշ-
ուրները իմ վրաս երախտագլխակա հայեց-
ուածով, եւ ես կարող չեղայ ուղղել անոնց
սխալը ըսելով թէ Ես եմ ժառանգ եւ կծծի ձե-
րուկ մը : Եւ ես կ'ուզեմ վրէժ լուծել ան-
ձիս դէմ այս բանին համար, բայց չեմ գիտեր
ինչպէս » :

Մ. Պինկըլին նուէրը դարմանալի շարժում
յառաջ բերաւ անոր ժողովրդեան մէջ : Ամէն
մարդ կը համարէր թէ Մ. Կրէյվլ արժանի
էր այդպիսի աղուոր վերաբերուի, եւ իրեն
պարծանք կը համարէր ունենալ այնպիսի
վայելչադէմ երէց մը եւ կը փափաքէին տես-
նել զնա ըստ ամենայնի լաւ հագուած եւ
անոր բոլոր պիտոյքը վայելչապէս լցուած :
Այս փափաքին համեմատ վարուեցան ժողո-
վրդեան մէջ գտնուող հարուստ անձինք ա-
ռատաձեռնութեամբ նուիրելով երէցին ձմե-
րային ուտեստ եւ այլ պիտոյք, իւրաքան-
չիւր նուիրատու ջանալով նոր վերաբերուին
վայելուչ ընել իւր նուէրը, եւ կանայք եւ
մայրեր հոգ տարին որ թէ՛ Տիկին Կրէյվլ եւ
թէ՛ անոր զաւակները ունենան այնպիսի
հանգերձներ որ յարմար ըլլան Մ. Կրէյվլի
նոր վերաբերուն քովէն քաշելու :

Մ. Պինկըլ ժպտեցաւ իւր աչաց մէջ նոր
լոյս մը փայլելով, երբ տեսաւ թէ իւր կինը
կը տանէր երեկոյ մը Տիկին Կրէյվլի քանի
մը մուշտակներ, բայց յետոյ ձմեռային ա-
ռաւօտ մը կանուխ Սամուէլի օգնութեամբ
երէցին բնակարանին յետակողմեան բակին
մէջ լոյսի կերպով Մ. Պինկըլ ինք բերաւ
դրաւ տակաւ մը կարագ եւ աղած միս, եւ
վնց տակաւ խնձոր՝ շուկան տարուելու պատ-
րաստ վիճակի մէջ :

« Տաւը ոսկւոյ ապրանք էր եւ կը շահէի

դայն եթէ տանէի կէս մղոն եւս հեռին » ը-
սաւ Մ. Պինկըլ իւր կնոջ, զուարթ դէմքով
մինչ կը նստէր սեղան :

« Եւ ոչ ոք իմացաւ մեր ըրածը » ըսաւ
Սամուէլ, ձեռուներն իրարու չփակով մեծ
ուրախութեամբ : « Շատ կը փափաքէի տես-
նել զանոնք երբ կը գտնեն » :

« Հիմա հանդիստ եմ » ըսաւ Մ. Պինկըլ
« Եւ կենացս մէջ լաւագոյն գործս եղաւ երբ
տուի այն վերաբերուն սխալմամբ » :

ՆՇԱՆՔ ՅԱՌԱՋԻԴՈՒԹԵԱՆ

Անցեալ տարի ծանուցինք մեր ընթերցո-
ղաց այն եղանակը՝ որով քանի մը գործա-
րանատէր ընկերութիւնք յԱնգղիա եւ ի
Դաղիա, կը վարուէին իրենց գործաւորաց
հետ : Աւասիկ այդ մասին երկու օրինակներ
Ամերիկայէն :

ՅՕպէն Արա Քըշմէն եւ Ընկերք, որ կը
վարեն կօշկաշէնութեան ընդարձակ գործ մը
700 գործաւորներով, յայտարարած էին կան-
խաւ թէ ապրիլ ամսուն պաշտօնապէս պի-
տի որդեգրէին գործաւորները ընկերութեան
շահուն մասնակից ընելու նոր գրութիւն մը :

Մանրամասնութիւնք հրապարակուած չեն,
սակայն ընդհանուր սկզբունքները կը քա-
ղենք տեղանքան թերթի մը մէջ հրատարակ-
եալ նամակէ մը, զոր դրած է յիշեալ ընկե-
րութեան պետը : Այնպատեւեան վարձքը
նախապէս որոշուեցաւ համաձայնութեամբ
գործատեարց եւ գործաւորաց, առանց ո՛ր եւ է
ակնարկութեան այն թելադրութեանց, որք
եղած էին նկատմամբ առաջարկեալ շահակ-
ցութեան : Յետ այս որոշման, գործատեարք
կ'առաջարկեն որոշել գումար մը վճարելի ի-
րենց իբրեւ իրենց վարձքը եւ իրենց դը-
րամագլխոյն շահը : Կանաչ որոշեալ գումար
մը վտանգներու, պատահականութեանց եւ
առեւտրական տագնապներու համար : Եւ
բաժնեկ մնացեալ գումարը գործատեարց եւ
գործաւորաց մէջտեղ երկուստեք համաձայնե-
լի համեմատութեամբ մը : Ոչ ոք իրաւունք
ունի շահաբաժնի մը, որ տարուան մէջ թո-
ղած է գործը հակառակ գործատիրոջ փա-
փազանաց, կամ արձակուած է ո՛ր եւ է պատ-
ճառաւ ի բաց առեալ հիւանդութիւնը եւ
գործի նուազութիւնը : Գործաւորութեան
պաշտօնը պիտի մնայ, ինչպէս ցարդ, ընկե-
րութեան վարչութեան ձեռքը, բայց պիտի
ընտրուին նաեւ երեք գործաւորներ, որոց
երկուքը պէտք է ունենան անշարժ ստաց-
ուածք Օպէնի մէջ : Այս մասնախումբը պաշ-
տօն եւ իրաւունք պիտի ունենայ քննել ըն-
կերութեան թղթերը եւ տոմարները՝ վստա-
հացունել գործաւորները թէ շահաբաժինք
ճշդիւ հաշուուած եւ յայտարարուած են :
Այս առաջարկութիւն, պէտք է յարել, որդե-
գրուած եւ ծանուցուած է գործատեարց կող-
մէն, առանց գործաւորաց պահանջման, եւ
չէ արդիւնք ո՛ր եւ է գործադուլի կամ ուրիշ
գժուարութեան :

Եղբարք Վորներ իրենց լանջապանի (քոր-
սէ) գործարանին մէջ ի Պրիմպորդ, որ միայն
4 մղոն հեռի է խմբագրին մասնակութեան
տունէն, կը բանեցունեն հազար կին եւ աղ-
ջիկներ, որոց կէսը կը բնակին գործարանէն
կէս մղոն հեռաւորութեան մէջ : Ընկերու-
թիւնը գնած է գետին մը եւ պատրաստած
է յատակաձեւեր անոր շինութեանը համար,
ի զին 33,000 տալետի, որ պիտի ծառայէ
իրեւ տեսակ մը ընկերական եւ կրթական
յաւելուած իրենց հաստատութեան վրայ :
Այս շէնք պիտի պարունակէ ընթերցարան մը
եւ մատնադարան, երաժշտութեան հանդերձ

դաշնակօք, դատարաններ ուսմանց այլ եւ այլ ճիւղերուն համար ընդ հսկողութեամբ կարող ուսուցչաց. բաղնիքներ, — պէտք մը որմէ շատ աշխատաւոր աղջկունք զրկուած են, — երկու սրահ, որոց մեծագոյնը կրնայ պարուհի նակել 200, իսկ փոքրագոյնը 150 անձեր, եւ որք սահմանուած են հրապարակային դատախօսութեանց եւ երաժշտական հանգիսից: Եւրոք կը ջնջուցուի չողով ուր կու գայ դործարանին կաթնայէն: Ճաշարան մը պիտի չլինուի ստորին յարկին վրայ, ուր պիտի մատակարարուին լաւագոյն կերակուրներ յոյժ զիւրամատչելի պայմաններով: Այս հաստատութեան բոլոր այս առանձնաշնորհումներ, Վորնըր Եղբայրց կողմէ կը տրուին իբրեւ ձրի պարգեւ անոնց գործին մէջ աշխատող կանանց, ի բաց առեալ ճաշը որոյ ծախքը շարժումն մէջ չէ աւելի քան 2 1/2 տալետ: Խնայողութեան արկղ մի եւս պիտի կցուի չէնքին:

Մեր ընթերցողք պիտի դիտեն հիմնական տարբերութիւն մը վերոյիշեալ երկու գաղափարաց մէջ. մին կը ներմուծէ գործի նոր սկզբունք մեծ գործ մը վարելու եղանակին մէջ, իսկ միւսը կը ներմուծէ զգացում, — զգացում բարեկրթութեան, արժանապատուութեան եւ մարդկութեան: Ասոնք տարբեր քայլեր են, երկուքն սակայն լաւ ուղղութեամբ: Այս երկու գործիւնք կրնան պահանջել եղանակաւորութիւն, իբրեւ արդիւնք փորձառութեան. սակայն եւ այնպէս կը համարձակինք մարգարէանալ թէ ցորչափ սոյն ոգին, որ ի գործ դրած է զայս յատակաձեւեր, կը տիրէ այս երկու հաստատութեանց մէջ, գործադրւել պիտի չխռովեն զանոնք:

ՌՈՒՄԻՈՅ ՆԱԽԿԻՆ ՍՏՐՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ՄԵՐ ՅՈՐԵՆԵԱՐԸ

(Եւրոպական Մեծագոյն 25-րդ Դասը)

Ստրկութեան ջնջուցին առաջ կառավարութեան եւ ստրկաց տէրերուն ձեռքն էին Ռուսիոյ բոլոր հողերը. այժմ անոնք որ առաջ էին ստրկէք, տէր են այն հողերուն երրորդէն աւելին, իբր 380,000 քառակուսի մղոնի, եւ այդ հողին իւրաքանչիւր ոտնուշափին համար հատուցած են հասարակ գրանէն աւելի զին:

Հողէն ուրիշ երրորդ մը փորձու առած են անոնք կառավարութեանն եւ մեծ հողատէրերէն: Հողին երրորդէն նուազ մաս մը կը մշակեն ագնուականք եւ վաճառականք: Ի նկատի ունելով թէ երկրագործական արտադրութիւնը կը կազմեն գրեթէ ամբողջ քանակութիւնն արտադրաց որ գուրս կը զրկուին Ռուսիայէ, պարտ է ընդունել թէ գիւղացիք այժմ կը բազկացունեն Ձարին իշխանութեան երկրին նոյն իսկ ջիւղը: Անոնք են նաեւ որ կը հատուցանեն թէ՛ ուղղակի եւ թէ՛ անուղղակի երկրին հարկաց մեծագոյն մասը: Ճշմարիտ է թէ անոնք կը տառապին եւ կը հեծեն հարկաց բեռին ներքեւ, վասն զի հարկահաւաքը ունին իշխանութիւն վաճառել հարկ հատուցանելու անկարող կամ գիւղական երկրագործաց արջաւանքը եւ հանգերձները, քակել անոնց տուներուն երդիքը եւ մինչեւ իսկ ծեծել զանոնք երբ չմարընել ուրիշ բան: Եւ սակայն բոլոր այս բաներուն մէջ, գիւղացիք իբրեւ գոտ մը հասարակութեան մէջ, յառաջ կ'երթան եւ կը դարձան ամէն կերպով մինչ անոնց նախկին տեսքը հետզհետէ կ'իյնան արագ: Գիւղացուց մեծագոյն մասը տակաւին հասարակաց ունին հողը, բայց անոնցմէ շատեր այ-

ժամ կ'ընեն երկրագործութիւն անհատապէս, իւրաքանչիւր ուր իրեն համար: Այս վերջնոց մէջ կը գտնուին քանի մը գիւղացիք որոց իւրաքանչիւրը տէր է չորս հարիւր հազար արտաւար հողոյ: Սակայն առ հասարակ իւրաքանչիւր գիւղացի ունի միայն երեսուն եւ երկու արտաւար հող:

Գործադրուցէն, գիւղացուց դատարարութիւնը զուգընթաց յառաջ չերթար անոնց նիւթական դարձացման հետ: Կը թուի թէ գիւղացիք իրենց վրայ դրուած բողոքաւոր սակ հարկերը եւ իրենց հողերուն գնէն մընացած պարտքերը հատուցանելէ ետքը հազիւ ուրեմն կարող կ'ըլլան աւելցունել բան մը որ տան դատարարութեանն օլիտոյից համար: Ռուս կառավարութիւնն ամէն տարի կը հանէ իբր չորս միլիոն Անգլ. ոսկի հասարակաց կրթութեան գործին համար. բայց գրեթէ այդ ամբողջ գումարը կը ծախսուի գոլէճներու եւ համալսարանաց որ կը ծառային բարձրագոյն կարգի անձանց (աղետականաց, եկեղեցականաց, քաղաքական եւ դիւնստական պաշտօնականաց), եւ ցայս վայր անմատչելի եղած են գիւղացիք աղայոց: Ձինուորական եւ ծովային պաշտօնականաց իւրաքանչիւրին դատարարութեանն համար Ռուսիա ամ ըստ ամէ կը սպառէ իբր հարիւր Անգլ. ոսկի, եւ քաղաքական պաշտօնականաց, քահանայից, երկրաշափից եւ բժշկաց իւրաքանչիւրին դատարարութեան համար իբր յիսուն Անգլ. ոսկի, մինչ գիւղացիք աղայոց իւրաքանչիւրին դատարարութեան համար կառավարութիւնը կու տայ միայն իբր հինգ դահեկան: Վասն որոյ յայտնի է թէ գիւղացիք չէին կրնար սպառել մինչեւ որ կառավարութիւնը դատարարակէր անոնց աղաքը. եւ գիւղացիք իրենք ձեռք առին այդ խնդիրը: 1861ին ի Ռուսիա կը գտնուէին 4,622 հասարակաց դպրոցք գիւղացիք տղայոց համար, եւ այժմ անոնց թիւը կը հասնի երեսուն հազարի. եւ անոնց ամէնուն մէջ կը հաշուի թէ կը գտնուին իբր երկու միլիոն աշակերտ: Այսու ամենայնիւ մինչեւ իսկ այսօր տակաւին ընթերցումը եւ գրել չեն գիտեր 65 առ հարիւր արական սեռէ եւ 95 առ հարիւր իգական սեռէ գիւղացիք: Գիւղացուց աղատութիւն է դպրոցի համար ստակ հաւաքել, բայց անոնց արդիւնած է ուսմանց յայտադիր յօրինել: Եւ ըստ այսմ տանքն տարի առաջ գիւղացիք փոխանակ պոհելու երկրագործական եւ արհեստից զբաղողներ՝ որոց շատ պէտք ունին, ստիպեալ էին պահել դատական ուսմանց դպրոցներ, եւ վասն որոյ կ'ուզէին մանաւանդ տունը թողուլ իրենց աղաքը քան թէ գրիւղ դպրոց: Այժմ թոյլ կը արուի անոնց բանալ արհեստից դպրոցներ, եւ սակայն հասարակաց դպրոցներուն նոր անօրինութիւններ եղած են. անոնք յանձնուած են գիւղի քահանայից որք կը սորվեցունեն աղայոցնախ Սլաւերէն որ է եկեղեցուց ժամերգութեան լեզուն, այնուհետեւ արգի Ռուսերէն լեզուն: Ընդհանրապէս գիւղացուց աղայք չեն մնար դպրոց երբ կ'անցունեն տաներիւ տարին: Դուն ուրեք կը պատահի որ գիւղացուց տղոցմէն մտնեն գոլէճ: Վասն որոյ այս աւուր Ռուս դատարարակեալ արք եւ կանայք գրել թէ եւ ոչ զմի գիւղացի կը համարին իրենց դասէն: Ռուրիշ քաղաքք դար մի եւս պիտի անցնի եւ տակաւին պիտի չունենան Ռուսիոյ գիւղացիք իրենց կայսկողութիւնը, քահանայները, դատաւորները, երկրաշափները եւ դիւնստական պաշտօնականները, եւ այլն, որ ըլլան անոնց արիւն յարկէն եւ ունիւր յոսկերէ:

Այն ժամանակ երբ աղատագրեցան Ռուսիոյ ստրկէք՝ անոնք գուշակեցին թէ, երբ միանգամ զերծ ըլլային ստրկէք իրենց տեսարց «ոչլամիա» աղբեղութենէն, պիտի կործանէին նիւթապէս եւ բարոյապէս: Այդէն տեսած ենք թէ սխալ եղած է այդ գուշակութիւնը անոնց նիւթապէս կործանելու մասին, սակայն նոյնպէս է նաեւ բարոյապէս կործանելու մասին: Աղատութիւնը վտանգաւոր է միայն անուղղայ եւ մոլի ընթերցանց համար, բայց Ռուս ստրկաց ընթերցանը բընաւ եւ ոչ իւրիք տարբեր է անոնց տէրերուն ընթերցանէն: Մինչեւ իսկ հարեւանցի դիւտագուքեամբ տեսնուած է ի Ռուսիա դարմանալի փոփոխութիւն ի լաւ անդր այս աղատագրութեան պատճառաւ աղատագրեալ մարդկանց վարուց մէջ: Եղած չեն տէրեր որ ցուցնեն օրինակ եղծման եւ չարաչոր վարմանց, եւ նմանապէս 1861էն հետէ ըստրուէք կը վարուին իրարու հետ աւելի բարեկամօրէն քան որչափ անկէ առաջ: Գանի որ ոչ ոք այլ եւս կրնայ գիւղացի կանանց պատիւը բռնաբարել եւ մեալ անպատիւ, առաքինութիւնն սկսած է մեծ յարգ գտնել անոնց մէջ: Կը թուի իբր թէ անձին պատուոյ զգացումը անկուած է գիւղացուց մէջ նոյն իսկ 1861ի հրովարտուաւ, եւ որ այժմ կ'արձակէ խոր արմատ եւ կու տայ քողացը պատու: Արեւելոյ իւր կը նուազի գիւղացուց մէջ ի մեծ բոսկիւմն հարկահանաց, վտանգի անոնց հատուցուած տուրքը կը կազմէ Ռուսիոյ կառավարութեան ամբողջ եկամտին երրորդը: Եթէ գիւղացուց թոյլ տրուի փակել իսպառ ոգելից ըմպելեաց խանութները որոյ համար շատ անգամ աղաչած են զկառավարութիւնն, Ռուս կառավարութիւնը անակուսեան վտանգին մէջ կ'իյնայ: Գիւղացիք կը պահեն դօրքը եւ նուազորմիւրը, կայսերական պալատը եւ Ս. Սինոդը ոգելից ըմպելեաց եկամտով: Գիւղացիք խումբն են որպէս զի պահուին այս հաստատութիւնը:

(Եւրոպական)

ՉԻՆԱԿԱՆ ՄԵՐ ՊԱՐԻՍԱՐԸ

Գնացինք հարկաւ տեսնել Չինական մեծ պարիսպը, կըսէ Սինիկեան թերթի մը Բէլքինի թղթակիցը: Չինաստան լի է մեծամեծ պարսպօք: Մնոր պարսպաւոր պատնէշը կարի ընդարձակ էին — պարսպաւոր երկիր, պարսպաւոր քաղաքներ, պարսպաւոր գիւղեր, պարսպաւոր սպաններ եւ տաճարներ, — պարիսպ պարսպի վրայ, պարիսպ պարսպի մէջ — վերջապէս ամէն բան պարիսպ եւ ամէն տեղ պարիսպ: Բայց ասոնցմէն ազդոյն է հուշակաւոր Չինական Մեծ Պարիսպը, որ կը բարձրանայ լեռանց շարքին վրայ եւ կը թափանցէ կիրճ մը քառասուն մղոն հեռի Բէլքինէ:

Վեց ժամէն հասանք այն մեծ, նսեմաստուեր եւ կրկին մարտկոցներով պաշտպանեալ գոռը, որ չինուած էր քարէ եւ թրծուն աղիւտներէ: Այս էր մեր ուղեւորութեան նպատակակէտը — Չինական մեծ պարիսպը որ չինուած է 213 տարի յառաջ քան Փրկչին թուականը. չինուած յաղթ եւ սրբատաշ սուրբարեք, եւ կ'երկարաձգի կանոնաւոր դրծով մը քան սոք բարձրութեամբ. յետոյ կըսկսի վերէն նեղնալ, եւ այս մասին որ կազմուած է մեծ եւ թրծուն աղիւտներէ, մէջը լեցուած է հողով. իսկ գագաթը խնամով սալարկուած է աւելի մոլթ եւ թխադոյն աղիւտներով աշտարակները բարձր ութանձր հրաղինուց գործածութեան յատուկ բացուած-

ներով: Այս մեծ պարիսպը կը տարածուի աջ եւ ձախ լեռանց կողերուն վրայ, մերթ ու ղիղ եւ մերթ կոր դժով համապատասխանելու համար լեռանց խորտուրտներուն, եւ ամէն 300 ոտք միջոցին կայ բերդ մը: Այս պարիսպ շինուեցաւ իրբեւ պատմէջ ընդդէմ պոտերազմասէր Թաթարաց — քսան եւ հինգ ոտք բարձր, քառասուն ոտք թանձր, 4,200 մղոն երկայն, որոյ վրայ կրնան արշաւել վեց ճիւղերը քովէ քով: 1,400 տարի այս միջոցով արդեւեղանայ աշտ տապառակ Թաթարները, եւ առ հասարակ անոր շինութեան համար դործածուած նիւթը այսօր ճիշդ այնչափ լաւ, հաստատուն եւ դորաւոր է որչափ երբ գրուեցաւ իւր տեղը: Բացառել ինչ որ կը դադայ մարդ — մինչ կը կանգնի այս անհնթեթ դործին վրայ, կը քննէ անոր հին որմնագրութիւնը, անոր տարօրինակ հին թնդանթները, անոր գոռող պերճանքը լեռանց կառարներու վրայ — անկարելի է արգարեւ: Կը ճեմէինք անշունչ պատկառանք: Կամ կը նըստէինք լռին հիացմամբ: 4,200 մղոնը այս հսկայ պարիսպին կառուցուած է առապարեւ ժայռուտ լեռանց դազաթներուն վրայ, եւ կ'անցնի կրճերու եւ դետերու վրայէ, ուրոց կամարք ամբողջութեամբ ենյաղթ եւ հոսկու պղնձի նիւթերով: Պարիսպը դարգարուած է կրկին դնելով եւ առկայեալ փեղկերով, որոց նիւթերը ամբողջութեամբ են երկաթի դրաններով — հրաշալիք մը աշխարհի մէջ, որունըով հին ժամանակաց համբաւաւոր Եօթն հրաշալիքներ, որք, բաց ի բոլորքերէ, անհետ եղած են արդէն, խաղալիք էին միայն: Մեծ բուրդը կը բաղկանայ 83,000,000 խորանարդ ոտքէ, իսկ մեծ պարիսպը կը բաղկանայ 6,350,000,000 խորանարդ ոտքէ: Քանի մը տարի առաջ երկրաշարժ մը կարծիք յայտնելով այս պարիսպին ծախուց նկատմամբ, ըսած է թէ աշխատութեան հաւասար վարձքով, Միացեալ Նահանգաց 100,000 մղոն երկաթուղւոյ ծախքէն աւելի պէտք է ըլլայ այս պարիսպին ծախքը: Նիւթը, զոր նա կը պարունակէ, կրնայ շինել պատ մը վեց ոտք բարձրութեամբ եւ երկու ոտք թանձրութեամբ, ամբողջ երկրապնտին բոլորովը: Այսու ամենայնիւ այս դործ կատարուեցաւ քսան տարուան մէջ առանց ո՛ր եւ է պարտքի: Ամենէն մեծ անհատական աշխատութիւնն է այն զոր երբեք տեսած է աշխարհ: Կը կանգնի անոր առջեւ խնարհ եւ լռիկ:

ՓԱՊՈՒՂԻ ՄԵՐՁԻ ԳԵՏՈՅՆ ՆԵՐՔԵՒ

Մի քանի ամիս յառաջ հաղորդեցինք մեր ընթերցողաց համառօտ տեղեկութիւն մը նկատմամբ նոր փապուղւոյն Մըրզի գետոյն ներքեւ, յԱնգլիա. կարծելով սակայն, թէ այդ նկատմամբ աւելի մանրամասնութիւնք պիտի հետաքրքրեն մեր ընթերցողները, կ'արտատպենք հետեւեալը Լոնտոն Կրօֆթ Լըրադէն:

Կատարելագործեալ յարաբերութիւն մը Մըրզի երկու ափանց մէջտեղ խնդիր եղած է երկար ժամանակէ հետէ: Գետնէն անցնելու համար կը գործածուէին նոսր մետաղ սաներորդ դարուն մէջ իսկ: 1832ին շինուեցաւ առաջին շոգենաւակը, եւ սոյն ժամանակէն սկսեալ, տուրեւաւոր այնքան աճեցաւ, որ այժմու շոգենաւակներն անցեալ տարի փոխադրեցին 26,000,000 ճանապարհորդներ եւ 750,000 թոն վաճառք: Կամուրջ, կամ օդադնաց երկաթուղի ա. հ. շինելու ծրագիրը եւս վիճարկուած են այլեւայլ ժամանակներ: Եւ 1864ին, 22 տարի առաջ, ներկայացուեցաւ Խորհրդարանին առաջարկ

մը ի շինութիւն փապուղւոյ մը Մըրզի գետոյն ներքեւէն: Սակայն առեւտրական տաղ-նապի երկիւղ եւ խնդրոյն մէջ շահ ունեցող անձանց հակառակութիւնը արգելք յարուցին յիշեալ առաջարկին ընդունելութեան դէմ մինչեւ 1871: Մինչեւ իսկ այն ատեն գործը տկար պաշտպանութիւն մը դտած էր, եւ 1879ին միայն սկսաւ յառաջդիմական քայլեր առնուլ: Այնուհետեւ այնչափ կատարեալ կազմակերպութիւն մը ստացաւ գործը որոյ յառաջդիմութիւնը եղաւ անպարար, եւ շարունակ գործածուած 3,000 անձանց մէջ բնաւ մահ պատահած է իրեւ արդիւնք անդգու-շութեան, որոյ համար ամբաստանուած էր այս գործին ձեռնարկող ընկերութիւնը:

Պեղման նախնական փորձերը ցոյց տուին թէ գետոյն յատակին ներքեւ կար գրեթէ անընդհատ գծով կարմիր աւաղաքարի խաւ մը ընդ որ շինուեցաւ փապուղւոյն: Թէպէտ գետնէն ներսուտ տեղի չունեցաւ, բայց, չնորհիւ աւաղաքարին ծախսերէնութեան ջրոյ թորումը բաւական դժուարութիւն յարուց: Այս արգելք բարձուեցաւ սակայն փապուղւոյն երկու ծայրերուն վրայ հաստատուած հսկայ ջրհաններու միջոցաւ, որոց նկատմամբ կուտանք մի քանի բացառութիւններ: Ջրհանը կը գործէին շարունակ, առ մէն մի բողբոխն սկսողով 300 կալոն ջուր: 1884 Յունիւ 17, գործին կանոնաւոր սկըզբնաւորութենէն քիչ մը աւելի քան չորս տարի ետքը, Պըրքընհէտի կողմէն վրայ աշխատող գործաւորք թօթուեցին Լիվըրքուլի կողման վրայ աշխատողաց ձեռուընկերութեան հաշիւից հաշիւը անքան ճիշդ եղած էին, որ փապուղւոյն երկու կողմէն սկսուած եւ մէջտեղը իրարու հանդիպած բոլորակաճեւ փորուածքներուն կեդրոնները նուազ քան մէկ մասնաշափ միայն կը զարտուէին: Արագութիւնը, որով յառաջ տարուեցաւ գործը, մեծապէս կը պարտի Գորնհէլ Պոմպիի հնարած պեղիչ մեքենային կիրառութեան, որ կը միտուի ճնշեալ օդոյ միջոցաւ, եւ կը պեղէ 7 ոտք քառակուսի փապուղի մը: Այսու ամենայնիւ պեղելու գործողութեան մէջ գործածուեցան նաեւ պալթուցիչ նիւթեր: Փապուղւոյն, որոյ մէջէն կ'ընթանայ զոյգ մը երկաթուղի, ունի ականներ նաեւ գերութիւն օդոյ մաքրութեան: Օդոյ մաքրիչ փապուղւոյն, որոյ տրամագիծն է 7 ոտք 2 մասնաշափ, զուգահեռական դիրք մը կը ընէ նկատմամբ դիւարի փապուղւոյն, որմէ հեռաւորութիւնն է գրեթէ 20 տոնաշափ: Օդոյ մաքրութիւնը կը կատարուի 40 ոտք տրամագծով հովահարաց միջոցաւ: Երկու հովահարք, յորոց մին գետեղուած է Լիվըրքուլի կողմը, եւ միւսը Պըրքընհէտի կողմը, կը մաքրեն օդը փապուղւոյն այն մասին, որ է գետոյն յատակին ներքեւ, մինչ երկու փապուղւոյն հովահարք կը մաքրեն փապուղւոյն ցամաքին մէջ դասուող երկու ծայրերուն օդը: Երբ այս չորս հովահարք միանգամայն գործեն, 600,000 խորանարդ ոտք տարածութեամբ օդ կրնան դուրս հանել փապուղւոյն առ մէն մի րոպէ, որով ամբողջ փապուղւոյն օդը կը փոխուի ամէն եօթը րոպէն անգամ մը: Գետոյն ահալին խորութեան ինչպէս եւ գծին բաղադատարար կարճութեան պատճառաւ, կ'առաջարկուի յամր կ'ընթանայ զառ ի վայր տեղերու վրայ, բայց այս դժուարութիւնը կը վերնայ գործածելով բացառապէս զօրաւոր շոգենաւոր, որ Լիվըրքուլի եւ Պըրքընհէտի մէջտեղ եղած ճամբորդութիւնը կը կատարեն նուազ քան չորս վայրկեանի մէջ: Փապուղւոյն երկու ծայրը հաս-

տատուած են վերամշարձ գործիներ որք մէկ անգամին հարկւր մարդ կրնան վերցունել, այնպէս որ շատ ժամանակ պէտք է անցորդները փողոցէն երկաթուղին իջեցունելու համար: Փապուղւոյն արդէն կանոնաւորապէս գործելու վիճակին մէջ է, եւ կ'առաջարկուի կ'ընթանան անոր մէջէն: Չէշհայրի կողմէն նա միացած է Արեւմտեան երկաթուղեաց հետ: Ինչ որ կը մնայ այժմ ընելու է սոյն փապուղւոյն երկաթուղւոյ միացումը Լոնտոնայրի երկաթուղեաց հետ:

ԱՅԼԵԻԱՅԼԲ

ՆՇԱՆԱՌՈՐ ԺՈՂՈՎ Ի ՀԵՂԿԱՍՏԱՆ: Արդի ա-րեւելեան պատմութեան ամենէն նշանաւոր գիւպաց մին է Աղգային Համագումար ժողովը, ոյր պատգամաւորք կը ներկայացունէին գրեթէ ամէն քաղաքական միութիւն ի Հնդկաստան: Ամբողջ երկիրը ներկայացուած էր, Կալկաթայէն մինչեւ Պոմպէյ, Լահորէն մինչեւ Մատրան: Եօթնասուն պատգամաւորք էին մեծաւ մասամբ փաստաւրանք, ուսուցիչք եւ խմբագիրք, որք եւ կը ներկայացունէին Հնդկաստանի գործունեաց, յառաջդիմական միտքը: Բաւական շատ խնդիրներ յուղուեցան, կը թական թէ քաղաքական, բայց գլխաւոր կէտը որոյ վրայ կը թուէին կեդրոնանալ ամէն խորհուրդ եւ արարք, Հնդկաստանի համար աւելի ընդարձակ ինքնակառավարական գործութեանց ըստացման կարեւորութիւնն էր: Ոչինչ ըսուեցաւ Անգլիայէ բաժնուելու նկատմամբ Տիրող զգացումն ժողովոյ մէջ կը թուէր լինելու, որ թերեւս ամենէն յուսալից երեւոյթն էր ամբողջ վիճարկութեան, թէ Հնդկաստան դեռ ըստ բաւականին դատարարուած է զինք հոգալու համար, թէ նա առ այժմ կը կարօտի յառաջդիմական քաղաքական զարգացման: Անգլիական վարչութեան տակ, միայն թէ Հնդկաստան հետզհետէ պէտք է ստանան մեծագոյն բաժին մը պատասխանատուութեան եւ քաղաքական գործունէութեան, ապագային մէջ կատարեալ եւ ազատ քաղաքական գորդացման մը տիրանալու տեսութեամբ: Հնդկաստանի պատմութեան մէջ, հուանօրէն առաջին երեսփոխանական դումարումն է այս: Հնդկաց տկարութեան պատճառն է միշտ, ազգային միութեան եւ կազմակերպեալ զօրութեան բացակայութիւնը: Այս թերութեանց չնորհիւ էր որ կարելի եղաւ Անգլիական յաղթութիւնը, եւ այս թերութեանց չնորհիւ է որ Անգլիայից ցարդ կարող են պահել իրենց իշխանութիւնը անդ: Երբ Հնդկաստան դատարարակուի քաղաքական նապէս այնչափ, որ կարենայ ինքնօրէն կառավարուիլ, եւ որոշէ բաժնուիլ Անգլիայէ, յայնժամ անհրաժեշտ է այդ բաժանում:

ՆՈՐ ԳԻՒՅ ԿՈՎ ԿՈՆԼՈՒ: Կով կ'իջու նոր հնարք մը, զոր կրնան գործածել քիչ մը միայն խելք ունեցող անձինք եւս, վերջերս մենաշնորհուեցաւ յԱմերիկա: Գործին կը բաղկանայ Լոնտոնէ շինուած երկու կիսաբոլորական բարձրէ, որոց մէջէն կ'անցնին կովուն ծծին պտկունքը: Չսպանակաւոր լարի մը միջոցաւ այս բարձր կը շարժին փոփոխակի մեղմ եւ առաձգական շարժումներով, համապատասխանելու համար այն ճնշմանց՝ զոր կովը կ'իջու ի գործ կը գնէ իւր մասներով, առանց ցաւցնելու ծիծը: Կարելի է դիւրութեամբ անցունել իւրաքանչիւր պտկան զոյգ մը բարձ, եւ այսպէս, առանց ուրիշ

մը օգնութեան, բոլոր պտուղները միանգամայն կ'իջարկուի շատ քիչ ժամանակ պիտի կորսուի:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՄԱՍԿՈՅԺ

Պատ. Մարտիրոս Սիրականեանի ամուսինը, Տիկին Սողոմէ Սիրականեան, 18 օրեայ Բաժնի հիւանդութենէ մը ետքը, իւր մահահանգեալ կեանքը կնքեց 1886 մայիս 12/24ին, ի հոսակի 43 ամաց, ի խոր սուգ համակելով իւր յոգնաշուն ամուսինը, չորս մանչ եւ երկու աղջիկ զաւակները, բոլոր ազգականներն եւ մինչեւ իսկ քաղաքն ողջոյն:

Դամբանական հանդէսը կատարեցաւ երեքշաբթի ըստ Թուրքաց ժամը 9ին տաճարները յեկեղեցւոյ, քաղաքիս արուարձաններէն Աղոյ հովիւ Պատ. Մեղրոն Մինասեանի ձեռամբ որ յատկապէս հրաւիրուեցաւ սոյն տիտը պաշտաման համար:

Հանգուցեալն իւր անձնուրաց, հիւրանէր եւ առատածէն ընտելութեամբ յոյժ սիրելի եղած էր ոչ միայն իւր ազգականաց եւ զբնակեցեաց, այլ եւ քաղաքիս բոլոր թէ՛ Բրիտանոնայ եւ թէ՛ ոչ-բրիտանոնայ հասարակութեան: Տեղւոյս իգական սեռի յատուկ շնորհաձեւութիւններէն հեռի էր, իսկ բայ իւր սիրան ու ձեռք բոլոր կտրուելոյ որ կը դիմէին առ նա յօգնութիւն: Նորա խորհուրդը յաճախ կրօնական եւ Բրիտանոնայի իրաց լրաց էին. խիստ բարեպաշտ էր եւ Բրիտանոնայէն: Երբեք չէր զանաւոր խրատ խօսքով եւ գործով ու մտիկ էին տրուել: Կանանց կրօնական ժողովներուն մէջ իւր խօսած խրատական եւ քաջալերական բանիւք կը ջանար միշտ նոցա սիրար եւ հոգին ուղղել առ Բրիտանոն: Երբեք չէր դանդաղեր շարունակ ժողովներու յաճախել եւ իւր պաշտօնին մէջ գտնուել անթերի:

Արդ՝ բարեմաղթող եւ առ Հայրն Ամենակալ մխիթարել իւր Մխիթարի Սուրբ Հոգւով նորա վշտացեալ ամուսինն եւ զաւակները, ոյց երկուքը Խարբերդի գոյէճն ըլլալով՝ զուրկ մնացին իւրեանց սիրելի մօր վերջին տեսութենէն:

1886 Մայիս 19/31 ՍԱՐԱԳԵՏ Մ. ՄԻԱԿԱՆ Սրաբկիւր

Դաղաքիս Աւետարանական ժողովուրդը Դրիգոր էֆ. Շէօհեանի մահով ունեցաւ ծանր կորուստ մը:

Վախճանեալն էր ընդ ինչ ինչիւրեւցի եւ իւր ընտելութիւնը հաստատած էր աստ, եւ երկար տարիներ ամենայն յաջողութեամբ առեւտրական գործով զբաղելով ունեցաւ փայլուն դիրք. թէեւ յետոյ ոմանց պատճառաւ ինկաւ բաւական նեղ վիճակներու մէջ: Ի ընէ շատ ուշիմ, հանճարեղ եւ զուարճարան եւ ամէն զփութութեանց մէջ անշուար եւ սրտի դռներն միշտ ամենուն բաց լինելով ունէր մեծ աղեղնութիւն եւ կը վայելէր համակրութիւն: Աւետ. ժողովրդեան մէջ վարեց ազգապետութեան, գալորաց հովաքարձուի, եկեղեցւոյ խորհրդականի պաշտօնները եւ Արեւելեան Որբանոցի յանձնաժողովոյ միշտ անգամ էր ընտրուած:

Իւր այլ եւ այլ պաշտօնավարութեանց միջոցն յայտնի տեսնուեցաւ թէ միտի նըպատակն էր Բրիտանոն եկեղեցւոյ ներքին եւ արտաքին մաքրութիւնը եւ պայծառութիւնը, գալորաց եւ այլ հաստատութեանց օր քան զօր բարձրանալը եւ ժողովրդեան անհատից իրաւունք եւ հաւատարմութիւն վայելելը: Հանգուցեալը բուն

զիմադրութեանց ժամանակ իսկ ձեռքը դէկէն չքաշեց, բայց միայն երբ ստիպուեցաւ իւր երկարատեւ հիւանդութեան պատճառաւ:

Ծանր եւ երկարատեւ հիւանդութեանց միջոցին օր ըստ օրէ հասունցաւ եւ պատրաստուեցաւ այս կեանքէն յաւիտենականի փոխուելու. նա իւր մօտակայ վախճանը լաւ կը տեսնէր եւ վտահ էր թէ անոր վախճանէն էր անձառելի փառք եւ կեանք: Վերջին շաբաթուոյ մէջ խիստ զեղեցիկ խօսակցութիւններ տեղի ունեցան հայրենեաց վրայ ուր կ'երթար եւ որոյ դռներէն մի քանի անգամ երազի մէջ ներս էր մտած: Ի վերջոյ յունիս 3ին խաղաղութեամբ եւ կատարեալ հաւատով ի Տէր Յիսուս, իրեններն խրատելով եւ յորդորելով, գոցեց իւր աչքն եւ կնքեց իւր մահկանացուն:

Յուզարկաւորութիւնը չքեղ եղաւ. Համբարձման տօն լինելով հաղարաւորք գերեզմանատան զբօսալայն էին խոնած երբ դադար Արեւելեան Որբանոցի եւ վարժարանաց աշակերտներուն երգերով ի հոգ զրուեցաւ: Որբոց մին ընթերցաւ անդ սա փոքրիկ դամբանականը.

«Կեանք մ'ալ վերջացաւ. վարդ մ'ալ կըտրեցաւ. զինուոր մ'ալ անկաւ այս կենաց պատերազմին մէջ. այո, զինուոր մ'էր հանգուցեալը, քաջ եւ արի, զինուոր ճշմարտութեան, որ իւր զէնք ի գործ տոնց ի փառս Արքային արքայից:

Այժմ նա դադարած է գործելէ, դադարած՝ խօսելէ, դադարած՝ նեղեցիկ մխիթար, հաւրատահարելոյն ապաստան, յուսահատին աստղ յուսոյ, կարօտելոյն օգնական եւ որբին պաշտպան լինելէ: Սոցա կորուսան այսօր ո՛ր կարէ դնահատել: Ո՛վ կրնայ նոցա մնասին մեծութիւնը չափել: Այլ լուռ կաց, նոցա Կրօնական իւր շնորհ է: Հանգէ՛ք արդ, ո՛վ յոգնած եւ վատակեալ. հանգէ՛ք ի ծոցին խաղաղ մօր երկրիս, մինչ ծաղի ճաճանչաւեղ արեւն յարութեան շքեղ առաւօտեան. մինչ փողն հրեշտակապետին զարթուցանէ եւ դմարմին քո, վերստին միանալոյ ընդ երանեալ հոգեղոյք ըստ, զոր այսօր իւր յաւիտենական Պարգեւէն յանձնելիք, յապաճով պահպանուին, մինչ յժամ յարութեան:

Իսկ մեք որ աստ եմք հաւաքեալ, ի տըխարաղեաց հանդիսավայր, մեր սիրելւոյն իբրեւ վերջին հրաժեշտ եւ յարգանք կաթիլ մի արտօսը եւ ափ մի հոգ նուիրելոյ, լսենք այս բացուած գերեզմանէն Տեառն սա յորդորն առ մեզ — Դո՛ւ՛ս եւ պարգաւս կացէ՛ք:»

4 յունիս 1886 Գ. ՊԱՆՏՈՒՆՅԱՆ Պրուսա

ՇԵՐՔՈՒՄՆ ՊԱՏ. ՆԱԳԱՌԵՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾԻՆ

Նպատակս չէ փաստաբանել ի նպատակ Մանկավարժութեան, այլ զիտեղ տալ արդոյ ընթերցողաց թէ Պատ. Հայկունի իւր այս գործին մէջ ինչ միջոցներու զիմեց իւր փաստը հաստատելու համար: Նախ, ջանաց հաստատել թէ նոր տնտեսութիւնը հինը չէ. երկրորդ, թէ Թրիատութեան ուխտը կրօնական բան չէր. երրորդ, թէ չափահասից մկրտութեան վերաբերեալ հնութիւնը կան. չորրորդ, թէ նոր մատենադիրներէն ոմանք ալ իրեն կը ձայնակցին. հինգերորդ, թէ Մանկավարժութիւնը ինչ աստիճանի գայթակղեցուցիչ եղած է եւ թէ, եթէ իւր ընթացքին հետեւինք խաղաղութիւն պիտի տիրէ եկեղեցեաց մէջ: Այժմ մենք տեսնենք իւր փաստերուն զօրութիւնը.

Ա. Հաստատեց թէ նոր տնտեսութիւնը հինէն շատ, շատ տարբեր բան է: Ո՛վ չգիտեր թէ Բրիտանոնութիւնը Հրեական չէ.

եւ նոյն ատեն ո՛վ չգիտեր թէ ինչպէս Աստուած ինքը անխորիս է, իւր յայտնութիւնն ալ սկզբնապէս տնտեսութիւն է:

Ես հինգ անգամ փոխուելու եմ ֆիզիկապէս. մաղերս, հաւակս, ծանրութիւնս, դէմքս, ամէն բան փոխուած է եւ է աննման առաջինին. բայց «նոյնն» եմ ինչ որ էի ուրբանին մէջ եւ դեռ չծնած իսկ: Տոգ. Հայկունի կրնայ 20 տարի առաջ գրած ստորագրութիւնը չարդեղ առարկելով թէ այն մարդը շատոնց մեռեր է: Գիրքին երկու երեսն ալ կարդալու է:

«Եւ այն ուսերէն ոմանք խլեցան եւ դու որ վայրենի էիր պատուաստեցար Երուսա եւ ձիթեւոյ արձապէս եւ պարսպաբեւեղ Եղար հաղորդ. ուսերուն դէմ մի պարծենար, իսկ եթէ պարծենաս, ոչ թէ դուն վեր բռնած ես արմատը այլ արձապէս գէլ» Հոով. Բ. 16-24, Գաղ. Գ. 29: Գործ. Բ. 38:

«Բայց կ'ըսեմ թէ Յիսուսի Բրիտանոն Բեւեպարութեան պաշտպան ըլլալն Աստուծոյ ճշմարտութեան համար էր որ հաստատէր Նախապէս Կրօնական» Հոով. Թ. 8:

2⁵ որ, եղբայր, եթէ Հին Կտակարանը կորսուի, Նորին մէջ կրնանք գտնել, եւ եթէ Նորը կորսուի՝ Հինին մէջ: Առաքելոց աշակերտներն, միլիոններ զհեռայն իբրեւ զհեթանոսս՝ կենաց նորոգութեան եւ աւելի ընդարձակ դաւանութեան համար էր: Միապա՛հաւ մկրտեալ մը յանուն Երրորդութեան մկրտելը կրկնամկրտութիւն չէ. ո՛վ կրնայ ըսել թէ Պօղոսի կրօնափոխութիւնը Գրիգոր Լուսաւորչին կրօնափոխութեան պէս էր: Բայց Պատ. Հայկունի կ'ըսէ,

«Մինչ Հրէական եւ Բրիտանոնական տեսանելի եկեղեցիք իւրեանց կազմակերպութեան եւ անդամակցութեանց պայմանաց կողմանէ են իրարմէ անջատի հեռու որչափ է հիւսիսային բեւեռն հարաւային բեւեռնէն, տարակոյս չմնար թէ այս երկու եկեղեցիք չեն եւ չեն կարող լինել «նոյն»» Ես ալ կ'ըսեմ, Չինացիք թէյը պաղ կը խմեն մենք տաք, չապիկը վրայէն կը հաղնին մենք տալիք, անոնք նստելով կ'ողջունեն մենք կանգնելով, ուստի մենք չենք եւ չենք կարող լինել «նոյն»» Ի՞նչ, մարդ, չէնէ հայրենակից: Ամառուան ու ձմեռուան արեւը շո՞ք է. չորս Աւետարանաց պատմած Բրիտանոն շո՞ք է: «Նոքա տեսան հեռուէն եւ ուրախացան» Երբ. Թ. 13: Ինչո՞ւ գրուեցաւ Երրորդեան թողութիւն: Ինչո՞ւ առաքելաբ. զԲրիտանոն քարոզելու ատեն օգնե՞ր ու մարգարէները կը բացատրէին, Պատեք մէջ կը բերէին Հաղորդութիւնը հասկցունելու համար (Ս. Կոր. Խ. 7): Թրիատութիւնը մէջ կը բերէին մկրտութիւնը պարզելու համար (Կող. Բ. 11, 12), եւ այս կարգէն հաղար ու մէկ բան:

Մենք չենք ըսել թէ Նոր տնտեսութիւնը իսկ եւ իսկ Հինն է, բայց կ'ըսենք թէ չաթաթ կրկնակի են, Պատեք Հաղորդութեան, Թրիատութիւնը մկրտութեան նախապիւք էին եւ նախապիւք այսօր կրնայ ըստ տալ նորին, եւ առաջին երկուքը մօտ չեն անջատմի միմեանց օրբան սա վերջինը իւր նախապիւք պինդ: Կրնան շոգին իսկ ջուր է. դուն կ'ըսես «Ո՛չ, տես հորիւր աննման երեւոյթներ» Ես կ'ըսեմ լուծենք անաւասիկ յերկուս տարբեր ձեւերու մէջ ալ նոյն տարբերք: Եկ, Թրիատութիւնն ու մկրտութիւնն ալ լուծենք: Երկուքն ալ հաւատք կը պահանջեն (Հոով. Գ. 11. Գործ. Բ. 37), երկուքն ալ աշակերտել են (Գաղ. Գ. 26-29: Երեմ. Գ. 4), երկուքն ալ նշան են նորոգութեան (Հոով. Բ. 28, 29: Տիմ. Գ.): Այս երրորդութեան վրայ անկարելի է երկու տարբեր շէնքեր հիմնել թող բարձրութիւնը, պատուհանները եւ գրանները տարբեր լինին, չէնք նոյն հիման վրայէ: Պատ. Հայկունի կարծելով թէ Հին եւ Նոր տնտեսութեանց անյարակից պարագաները բազմացունելով կրնայ իւր փաստին օգուտ քաղել քանի մը մէջէն չեղած խորհուրդներ ալ կ'արտայայտէ: Կ'ըսէ,

(Երեւանից)

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Յունիս 14, ըստ Յուն., Էփեսոս 26, ըստ Լատ., 1886

ՊԱՎԻԵՐԱՅԻ ՔԱԳԱՌՈՐԻՆ ՄԱՆԸ

Պավիերայի Լուսավորի թագաւորին դահլիճէն կէջ լինելուն շուտով յաջորդեց անոր մահը։ Յունիս 12ին Լուսավորի թագաւոր տարուեցաւ Պէրկի գղեակը Սթէրուպէրի լճին վրայ ընկերութեամբ քանի մը բժշկաց եւ ծառայից։ Երբ ըսուեցաւ թագաւորին թէ հարկ էր անոր երթալ հոն բժշկական դարման ընելու համար, հաւանեցաւ մեծ յօժարութեամբ, եւ բարեւեց ճամբուն վրայ իրեն ծանօթ այլ եւ այլ անձեր։ Յունիս 13ին եւ ընկերեան դէմ թագաւորը պայտ ընելու եւ լաւ իւր բժշկապետին, Տոգ. Կիւտտընի, հետ Քանի մը ծառաներ կ'ընկերանային անոնց, բայց Տոգ. Կիւտտըն ետ զրկեց դանոնք զի մի գուցէ թագաւորը նեղուի։ Եւ որովհետեւ այս երկուքը ետ չդարձան ժամեր անցնելէ ետքը, մարդ զրկուեցաւ վնասուղ զանոնք։ Առաջին անգամ դանուեցան թագաւորին գլխարկը եւ վերարկուն, եւ կէս պիշերէն առաջ անոնց մարմինները հանուեցան լճէն։ Կենդանութեան տկար նշաններ տեսնուեցան անոնց վրայ, բայց ամէն ջանք դանոնք վերադարձնելու, եւս պարտաւ։ Չկրնար զիտուիլ թէ ինչ պատահած էր ճիշդ։ Բայց հաւանականապէս թագաւորը ընթացաւ լիճը, եւ բժիշկը մինչ կը ջանար ազատել զնա կորոյս իւր կեանքը։ Տոգ. Կիւտտընի ըրածը որ միայնակ գնաց թագաւորին հետ, եթէ, ինչպէս կ'ըսուի, թագաւորն յառաջմէ ցուցած էր զօրաւոր միտում անձնատապան լինել, յանգուցն գործ է Տոգ. Կիւտտըն, երեք ուրիշ բժշկաց հետ ստորագրած էր թուղթ մը յորում կը յայտնէին իրենց դադարաւր թագաւորին վիճակին վրայ ըսելով, «Նորին Վեհափառութեան համար պէտք է յայտարարել թէ է անբուժելի, եւ թէ կայ ստոյգ նշան թէ նորա մտաւոր կարողութիւնը աւելի պիտի վնասուին այսուհետեւ...»։ Վասն որոյ Նորին Վեհափառութիւն պէտք է համարուի անկարող վարել արքունի իշխանութիւնը, եւ թէ այսպէս պիտի տեսէ ոչ միայն տարի մը այլ եւ անոր կենաց մնացեալ մասին մէջ։» Ի Պավիերա զօրաւոր յուզում ծագած է պատճառ ընկելով թէ թագաւորին թիկնապաշտ մեծագէտ թերացած են իրենց պարտականութեան մէջ, եւ թէ անարգարանայի անհոգութիւն ցուցուած է չսկսելով խուզարկութիւնը քանի մը ժամ առաջ։

Այս ցաւալի դիպումէն օր մը ետքը զօրագունքը ըրին երգումն հաւատարմութեան Լուսավորի թագաւորին եղբօր, Ոթմի, որ նա եւս մտային խանդարման հիւանդութեամբ կը տանապի, այնպէս որ իշխան Լուսավորի կը մնայ խնամակալ։ Ոթմի թագաւորին վիճակը անբուժելի է թէ ոչ պիտի որոշուի բժշկական քննութեամբ։ Այժմ նա է 38 տարեկան եւ տեսած չէր իւր վախճանեալ եղբայրը շատ տարիներէ հետէ։ Անոնց մայրը, Մարի թագուհին, որ էր Բրուսիոյ իշխանուհի, դեռ կենդանի է, եւ շատ տկարացաւ երբ լսեց իւր որդւոյն մահը, բայց կ'ըսուի թէ բաւական առողջ է այժմ։ Վախճանեալ թագաւորին մարմինը կը կենար դարգարուած Միւնիխի արքայական հին մատրան մէջ անցեալ շաբթու չորեքշաբթի օրէն մինչեւ շաբթ օր, եւ յուղարկուեցաւ թեան պաշտօնը կատարուեցաւ շաբթ օրը։

Լուսավորի թագաւոր ծնած էր 1843ին եւ յաջորդեց իւր հօր Մաքսիմիլիանոս Բ. ի, 1864ին։ Երբ Պավիերայի թագաւորաց չոր-

բորդը, վասն զի մինչեւ 1803 նորա նախնիք կայսրընտրի խոնարհագոյն աստիճանը ունէին։ Երբ առատաձեւն պաշտօնի արուեստից, եւ մասնաւորապէս իւր տառաձեւութեամբ քաջալերած է Պավիերայի երաժշտական եղանակաց մեծ հեղինակն զՎակնէր։ Յամին 1866 Աւստրիոյ ընդ Բրուսիոյ պատերազմին մէջ, Աւստրիոյ կողմն անցաւ, եւ մասնակից եղաւ անոր պարտութեան, եւ ստիպուեցաւ տալ Բրուսիոյ փոքր հող մը, եւ հատուցանել անոր 30,000,000 Փլորին առգանք պատերազմական ծախուց փոխան։ Բայց Պավիերայ ընդ Բրուսիոյ պատերազմին մէջ ի սրտէ միացաւ Բրուսիոյ հետ, եւ նոյն ինքն էր որ յանուն միւս տիրող իշխանաց Գերմանիոյ խնդրեց Բրուսիոյ Վիլհելմ թագաւորէն ընդունել կայսր Գերմանիոյ պատուաւոր տիտղոսը, մինչ ինք նոյն ժամանակ պահեց Պավիերայի համար իւր զօրաց հակողութեան եւ դուրսըրը ներկայացուցին ռուսնալու իրաւունքը, թէպէտ Լուսավորի թագաւոր վերջին տարեաց մէջ տարօրինակ վարմանց մէջ դանուեցաւ, այսու ամենայնիւ նորա հպատակը պատուով պիտի յիշեն անոր անունը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ծովակալ Հոպարթ փաշա մեռաւ ի Միլան անցեալ շաբթ օր։ Նա երկար ժամանակ ծառայեց թուրքոյ ծովային գործոց մէջ ուր կը վայելէր ֆլէյթի աստիճան, բայց քանի մը ամէն հետէ իւր իսկ խնդրանք հրաժարեցաւ անկէ վատագոյնութեան պատճառաւ եւ կ'ընդունէր հանդատեան թոշակ։ Հոպարթ փաշայի հայրը որ էր Անդրիայի կոմս, դեռ անցեալ տարի մեռաւ։ Վախճանելոյն մարմինը պիտի բերուի մայրաքաղաքս թագուհու համար Անդրիայոց գերեզմանաւանէն յիւսկիւտար, ըստ խնդրոյ նորա զորըրաւ մեռնելէն քիչ առաջ։ Վեհ. Սուլթանն հրամայած է ընել անոր մարմինն իտալիայէ տեղութեան նաւերէն միով, եւ յուղարկուեցաւ հանգէս կատարել վախճանելոյն պաշտաման աստիճանին արժանապէս։

Վերաւորեալ զինուորաց ուրիշ խումբ մի եւս թեւագոյնիկէէ հասած է մայրաքաղաքս եւ տարուած են Երզրուի հիւանդանոցը ուր կը խնամուին նոյն հոգածութեամբ ինչպէս անոնք որ հասան ասկէ առաջ։

Հարաւային չոր քամին որ ներկայ եւ դանակիւ մէջ անսովոր չափով կը շնչէր, կ'ըսուի թէ վնաս տուած է Արեւ. Բուսթիլի հնձոց։

Փահիրէէ դարնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ մեծ յուզում ծագած է հոն, վասն զի Անդրիական նաւ մը յորում կը գտնուէին հին տախտէ ընտելոյն, թոյլութեամբ իւր ասացած է անցնիլ Սուէզի ջրանցէն։

Մ. Սթրուծա, Բուսթիլոյ Հասարակաց չինութեան պաշտօնեան, երկուշաբթի օր հասաւ մայրաքաղաքս։ Ունի յատուկ պաշտօն հարթիկ երկու կառավարութեանց մէջ տեղ գոյացած մաքսային սակաւոնց դժուարութիւնները։ Չգտնուելով թուրքոյ եւ Բուսթիլոյ մէջտեղ առեւտրական դաշնագրութիւն, վերջինը կը պահանջէ 30 առ հարիւր մաքս թուրքի վաճառքէ ըստ իւր օրինաց որ է այս սակով մաքս առնուլ ապրանքներէն բոլոր երկրաց որոց կառավարութեանց հետ դաշինք չէ կոած։ Աւստրիական եւ Փաղիական վաճառք այժմ են ենթարկեալ այն նոյն օրինաց որ այժմ կը գործադրուի թուրքիոյ համար։ Յունալի է թէ գոհացուցիչ դաշնագրութիւն մը հաստատուի Մ. Սթրուծայի այս այցելութեան առթիւ։

Ներդրուող Անդրիական զօրաց առողջութիւնն է շատ անդահացուցիչ։ Բազումք մեռած են ժանտաւերէ, եւ հարիւրաւոր հիւանդք պիտի զրկուէին Փահիրէ։ Ծանր փոխադրական հիւանդութիւն մը յերեւան եւ լած է թանթահի ձերբակալեալ ոճրագործաց մէջ։ Անոնց 1,000 էն 200ը մեռած են 6 շաբաթուց մէջ։ Որոշուած է որ քննութիւն մը ըլլայ թէ ինչպէս կը նայուի բանտերուն։

Նեւալ լրագրոյն թղթակցաց մին կը գրէ թէ ասկէ իբր երկու շաբաթ առաջ յուղակաց խումբ մը ձերբակալած եւ կողոպտած է 33 հոգի 300 լիրա յափշտակելով աւանդմէ։ Այս աւաղակութիւնք տեղի ունեցած են Մակեդոնիոյ Սերէս դաւաղին մէջ։ Չափաւ մը որ զրկուեցաւ զինուորաց փոքր խմբով աւաղակաց վրայ, ողանուեցաւ։ Անկէ քանի մը օր ետքը ձերբակալուեցան յուղակիներէն Նէվրոքորի մօտ թուրք գիւղի մը բնակիչներէն 6 հոգի որոց երկուքն արձակուեցան պատուէր ընդունելով անոնցմէ մեծ փրկանք հայթայթել մնացեալ չորսն աղտոմանն համար։

Մր. Յիւնտըրզ փէթրի Անդրիային որ խուզարկութիւններ կ'ընէ յերկարոս, ըրած է մօտերս, ըստ բանից թաշտէ, «մին ուշադրութեան արժանի դիտելէն որ եղած են յերկարոս մեր օրերը»։ Ներդրու Տէլքալին հիւսիսային արեւելեան մասին մէջ կայ բլրակ մը թէ Տէֆէնէ կոչուած։ Մր. փէթրի մինչ կը հետադադէր այս բլրակը գտած է սալացոյցներ թէ նոյն իսկ Տալիսա է այն որ կը յիշուի Եր. ԽԳ. 7 համարին մէջ, եւ պեղելով յերեւան հասած է փարաւն Վափառի (Եր. ԽԳ. 30) պալատը, ուր Երեմիա կանգնեցաւ եւ մարգարէացաւ, ուր Սեղեկիա թագաւորի դուստրն ապաստան գըտաւ, եւ զոր Նաբուքոդոնոսոր թագաւոր այրեց Գրիստոսէ իբր 600 տարի առաջ։ Մր. փէթրի գտած է «հիւսուած աղիւս» աւաղոյ վրայ կեցած իբր 100 ոտք երկայն եւ 60 ոտք լայն, եւ կը համարի թէ կայ ամէն պատճառ հաւատալու որ սա նոյնն է Եր. ԽԳ. 8—10 համարներուն մէջ յիշուածին հետ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ի Փաղիա Տէքաղլիկի հանդարտեց գործադուր վախճան գտած է։ Ընկերութիւնը կառավարութեան յորդորանաց վրայ ըրաւ քանի մը անակնուկելի զիջումներ, որովք հանքերն սկսան գործուիլ յունիս 14ին։ Անցեալ յունուար ամսոյն հանքաց տեսչին Մ. Վաթրինի սպանման գործին մէջ մասնակից լինելու յանցանք ամբաստանեալ 10 անձանց դատաստանն անցեալ շաբթու սկսած է տեսնուիլ։

Բրիտանական Ամերիկայի Վանքուվըր քաղաքն ամբողջ հոյ ճարակ եղաւ յունիս 14ին։ Հրդեհը ծագում առաւ անտառին կըրակներէն որ բուռն հողմով քաղաքին հագորդուեցան եւ քանի մը ժամէն անոր 500 տանց 4ը մնացին չայրած։ Յաջորդ օրը 10 դիակներ գտնուեցան բայց ուրիշ անձինք կան կորսուած։ Քիչ մարդիկ ազատեցին ուրիշ բան բաց ի իրենց հանդերձներէն, եւ ընակիչք քաղաքին կը գտնուին մերձակայ գոտաց մէջ։ Դրամական կորուստը կը հաշուի իբր 1,000,000 տարեւ։

Նոր Զերանոյ կղզեաց միոյն մէջ հրաբուխ մը բորբոքումը պատճառ եղած է շատ արկածից, նաեւ կորսուեան 10 Անդրիայոց եւ 100 ընկերներու կենաց։

Մէլպուրնէ դարնուած հեռագիր մը կը

տեղեկացուէն Անգղիոյ կառավարութեան թէ Գաղիայի զօրք ցամաք հանած եւ Գաղիա- կան դրօշ պարզած են Նիւ Հէպրէտի կղզի- ղեաց վրայ: Կղզեաց այս խումբը որ ունի քա- նի մը հարիւր մըն տարածութիւն եւ է Ա- լըտորալիոյ արեւելեան կողմը, կը պարունակէ իբր 20 մեծ եւ քանի մը ուրիշ մանր կղզի- ներ եւ իբր 30,000 բնակիչ, հեղինակի մը խօսքին նայելով, եւ առաւել քան 100,000 բնակիչ ուրիշ հեղինակի մը խօսքին նայե- լով: Բնակիչը կղզեացս նուազ մասըն են քան ուրիշ կղզեաց խումբերունը, նաեւ շատ ասպա- կանեալ բարուք, եւ կ'աւանդուին լինել մարդակեր: Այս կղզեաց շատն ունի ընդար- ձակ անտառներ: Ծառերուն մէջ կը գտնուին ի մէջ այլոց ճանտան (Սառա) կոչուած ա- նուշահոտ ծառը, եւ երկնոս: Յիշեալ կղզիք քիչ արժէք ունին ըստ ինքեան, բայց Ա- լըտորալիայի կ'ընդգրկման անոնց որեւիցէ ուրիշ կառավարութեան ձեռք անցնելուն դէմ, մասնաւորապէս Գաղիոյ, վասն զի կը վախճան թէ Գաղիա կ'ընէ զանոնք ուրիշ եր- կիր գաղթականութեան ուր տարադրէ յան- ցաւորներ, ինչպէս ըրած է զՆիւ Քալէտո- նիա, որոյ երեսէն Աւստրալիա մեծ նեղու- թիւն կրած է յանցելուն: Համաձայնու- թիւն մը գոյացաւ Գաղիոյ եւ Անգղիոյ կա- ռավարութեան մէջ 1878ին եւ վերադին հաստատուեցաւ այն 1883ին, որ ոչ ոք ի նոցանէ գրաւեն յիշեալ կղզիները. եւ Մէլ- պուրնէ զարնուած հեռագրոյն թուականէն միայն երկու օր առաջ Մ. տը Թրէյնիսէ հա- լատեց Անգղիոյ դեսպանին թէ Գաղիա չու- նի դիտաւորութիւն փոխել յիշեալ կղզեաց քաղաքական վիճակը: Վասն որոյ կը յու- սացուէր թէ Գաղիա չյորհրդ մնայուն կեր- պով գրաւել այն կղզիները որ յառաջ պիտի բերէ պաղտութիւն անոր եւ Անգղիոյ մէջտեղ. եւ սակայն դրօշ պարզել այսպիսի տեղեաց մէջ, կը նկատուի առ հասարակ նշան դրա- լելու:

—Յոյն կառավարութեան խորհրդարանը յունիս 19ին քուէարկելէն ետքը ծրագիր մը որ խնամակալութիւնը կը յանձնէր պաշտօնէից ժողովոյն, եթէ Թագաւորը գտնուի բացակայ յետագա ուղեւորութեամբ, ցրուեցաւ մի- չեւ ցնոր գումարովն հոկտ. 22ին:

—Միացեալ Նահանգաց ծերակոյտը քուէ- արկած է ծրագիր մը որ արդէն քուէարկեալ էր ազգային ժողովոյ մէջ, որով արածու- թիւն կու տայ Նախագահին հրաւիրել զՄեք- սիքոյ եւ Կեղերնական եւ Հարուային Ամե- ռիկայի կառավարութիւնները միանալ Միաց- եալ Նահանգաց հետ ժողովոյ մը մէջ որ պի- տի գումարի ի վերջնակէն քննել յատակա- գծեր՝ որոշելու համար վեճերն իրաւագոյն ը- նելու պաշտօնն ունեցող տունի մը վճով, եւ զարգացունել այլ եւ այլ երկիրներու առ- եւտրական յարաբերութիւնները:

—Չիլի Սանթիալոյ քաղաքէն զարնուած հեռագիր մը կ'իմացունէ թէ մեծ խռովու- թիւն մը պատահած է նոյն քաղաքին մէջ անցեալ շաբթուան ընտրութեանց ժամանակ. թէ սպաննուեցան 40 անձինք, եւ հիւան- զանոցը լցուեցաւ վերաւորեալներով:

—Գաղիական դահլիճը որոշած է վճուել ի նպաստ Բանամայի ջրանցին վիճակահանու- թեան, եւ այդ իմաստով ծրագիր մը ներկա- յացուած է խորհրդարանին:

—Հնադաստը գրեթէ աներեւութացած է վեճեալէ եւ Պարիէ, բայց յերեւան ելած է ի Գոտիկոյ, փոքր քաղաք Ադրիականին վրայ. եւ քանի մըն հեռի հարաւակողմը վեճեալոյ, ուր ըսուած է թէ անցեալ շաբ- թու օրը 16 հոգի կը բռնուէին անկէ:

—Մր. Կլաւտիլըն հրատարակած է Զե- ֆէթի մը իւր Միտլիթիանի ընտրողաց, հա- մառօտ բանիւք պաշտպանելով յայնմ իւր իրաւատեան աշխարհավարութիւնը, եւ կը խնդրէ անոնցմէ տալ քուէ ի նպաստ իւր հանդերձեալ ընտրութեան մէջ: Մր. Չէմ- պըրլէյն եւ այլք եւս հրատարակած են ու- ղերձներ զիրենք ընտրողներուն: Անցեալ շաբթու հինգշաբթի օրը Մր. Կլաւտիլըն Լոն- տոնէ գնաց Էտինսպորտ, եւ ծախահարուե- ցաւ անհամար ժողովուրդներէ երկաթուղւոյ լողոր կայարանաց մէջ ուր կանգ կ'առնու- զնա կրող կառավարմը: Այլ եւ այլ տեղեր խօսեցաւ բազմութեան կարճ ուղերձներ:

—Բրիտանական Ամերիկայի Նովա Սքոշա դաւառը իւր ընտրութեանց մէջ անցեալ շաբթու ընտրեց երեսփոխաններ որք զՆովա Սքոշա՝ Բանատայի իշխանութեան ղառելու հակամէտ են: Շատ Նովա Սքոշացոց փա- փաքն է միանալ Նիւ Պրուանսիլի եւ Բրէնս Էտուրոյ Այլընտի հետ, եւ այսպէս կող- մել միութիւն մը այն երեք ծովային դաւառ- ներէն, իսկ այլք ոմանք Միացեալ Նահանգաց հետ միանալու կողմն են:

—Հինգ տարիէ հետէ Գաղիական ընկե- րութիւն մը կը բանայ ջրանց մը ցամքեցու- նելու համար Յունաստանի Քոնիէս լիճը, եւ անով մշակութեան պատրաստել իբր 100 քառակուսի մղոն բերրի երկիր: Յունիս 12 ին, ուրաթ օրը, եղաւ ջրանցին բացման տօնախմբութիւնը չընդ հանդիսի ի ներկա- յութեան Գաղիոյ դեսպանին եւ ոչ սակաւ ականաւոր անձանց: Կ'ակնկալուի թէ լճին ջրոյն երկու երրորդը պիտի քաշուի երկու տմէն, եւ մնացեալը՝ այն ինչ կ'աւարտին գործերը: Գետերը որ այժմ կը հոսին լճին մէջ՝ պիտի գործածուին երկիրը սողեւոր նոր ջրանցներ բացուելով: Բաց ի հողոյ այս շա- հէն, կը յուսացուի թէ պիտի անհետ ըլլան օդոյ ազականութիւնը եւ ջերմերը որ ա- մէն ամառ կը տիրեն լճին մօտերը:

ՊՈԼԿԱՐԻԱ

Չիարդ եւ իցէ յատկապէս է Պուլկարա- կան Սոպրանիէի կողմէ Իշխանին բանա- խօսութեան տրուելիք պատասխանագիրը զոր պատրաստելու գործն յանձնուած էր մասնաւոր յանձնախմբոյ մը: Թերեւս այն է պատճառն այսքան յատկապէս որ յանձնա- խումբը գեղարքին դառաւ համաձայնել իւր մէջ, եւ կամ ազդեցութիւն կրած է բանա- խօսութեան վրայ Ներսիսեան թերթերու քննադատութիւններէն, հետզհետէ ամօքել պարտաւորելով իւր պատասխանագիրը: Մինչեւ իսկ Անգղիական լրագիրք որք տ- վորաբար մեծ բարեկամութիւն կ'արտայայ- տեն առ Աղէքսանդր Իշխանն, անոր բանա- խօսութեան ինչ ինչ մասերը կը համարին ոչ խոհեմական: Բայց եթէ Սոպրանիէի պա- տասխանագիրն ըլլայ մեղմ, որ եւ իցէ գէշ տպաւորութիւն կրնայ ցրել, եւ Թաթլի եւ Սաթլի վտան են թէ այսպիսի զատաս- խանագիր մը պիտի տրուի: Բ. Դուռը զար- կած է Իշխանին հեռագիր մը որ եթէ քա- ղաքիս օրաթերթը ուղղի տեղեկութիւն ըն- դունած են, շատ բարեկամական ոճ ունի, բայց կ'արտայայտէ դժգոհութիւն Իշխանին բանախօսութեան ինչ ինչ մասոյց համար եւ խորհուրդ տուած է լինել զգուշ եւ չա- փաւոր: Իշխանը զրկած է պատասխան մը որոյ ճիշդ օրաթին լինելը հրապարակ չէ հա- ուած, բայց վտահուլութեամբ կ'ըսուի թէ կը պարունակէ հաւաստիք թէ Նորին Վսեմու- թիւն հաստատապէս պիտի շարունակէ վա-

րիլ իւր վեհապետին հետ ըստ այն պայմա- նագրութեան զոր ստորագրած է: Իշխանը ցարդ ցուցած է զինք ինչպէս քաջ զինուո- ռական՝ նոյնպէս եւ նրբամիտ դիւանադէտ, եւ կրնանք վտան լինել թէ պիտի չառնու այնպիսի քայլ որ կապուէ անկէ Ներսիսի եւ վեհ. Սուլթանին բարեք համարումը զոր կը վայելէ այսչափ մեծ աստիճանաւ: Պուլ- կարք եւս, թէպէտ դեռ լիովին ձեռք բե- րած չեն զոր ինչ կը փափաքին, ձեռք բե- րած են սակայն անոր յոյժ մեծ մասը, եւ կը հաւատանք թէ իմաստութեամբ պիտի վար- ուին եւ նշաւակ պիտի չընեն զայն վտանգի, գործելով հակառակ Ներսիսի կամաց: Ի- ռենց առջեւ ունին Սերիկոյ եւ Յունաստա- նի օրինակը, որմէ կրնան սորվել թէ ան- պատահաւ չմար այն որ ակնածութիւն չը- ներ Ներսիսի, եւ բայ աստի անոնք ունին լաւ պատճառներ յուսալ որ եթէ համբերեն՝ օր մը վեհ. Սուլթանն յարմար պիտի դատէ թերեւս աւելի սերտ կապակցութիւն մը չը- նորհել Պուլկարիոյ եւ Արեւ. Բուսիլի:

ՎԵՐՁԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գաղիոյ Ծերակոյտը անախտունելի արա- ղութեամբ ընդունեց Իշխանաց արտաքին մասին կառավարութեան ծրագիրը: Վիճա- բանութիւնն եղաւ կարճատեւ, եւ ծրագիրն ընդունուեցաւ 107 ի դէմ 144 քուէով: Բա- րիցու Կոմսը եւ անոր որդին պիտի մեկնէին հինգշաբթի երթալ Անգղիա: Նաքուցն իշ- խան պիտի երթայ ձէնէվա, եւ անոր որդին Վիքթոր Իշխան Պրուանսի: Վիքթոր Իշխան մաղապուր զերծաւ վտանգէ անցեալ շաբ- թու: Անոր ձին խրաուեցաւ եւ թէ Իշխանը եւ թէ՛ անոր կառապանը գետինը նետուե- ցան ուժգին: Իշխանը ընդունեց քանի մը վէրք բայց եղաւ կարող քուելով երթալ իւր տունը:

—Հնադաստը վերադին յերեւան ելած է ի Պրինտիգի, ուր բռնուած են 17 եւ մեռած են 2 հոգի յունիս 22ին, եւ յաջորդ օրը բռնուած են 18 եւ մեռած են 7 հոգի:

—Ժոնաթան Սէ Բէթլէյն-ը կը հերքէ տարածայնութիւնը թէ Ռուսիոյ զօրքը կը հաւաքին ի Պեստրապոլ: Կը յաւելու նաեւ թէ Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւնը բարեկամական են:

—Կայսերական Նեճի թմուկան իւր շոգե- նաւը ճամբայ ելաւ հինգշաբթի օրը երթալ Պրինտիգի եւ բերել Հոպարթ փաշայի մար- մինը:

—Լոնտոնէ զարնուած հեռագիր մը կ'իմա- ցունէ թէ ի Կ. Պոլիս սառ շինելու արտօնու- թիւն ընդունող ընկերութիւնը հրատարա- կած է իւր այն ձեռնարկին վրայ Լոնտոնի լրագրաց մէջ:

—Կոմս Յուլիէ տը Քալէյ, Գաղիական դեսպանն ի Վիէննա, հրաժարական տուած է:

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄՈՅ			
Յունիս 14/26, 1886			
Գոմ. (Կարոն լճը) 46 33 Բուս. Երկ. բաժին 37 50			
ԴՐԱՄՔ, ՕՐԱ ԼԵՐԱՆ 100Է			
Մեծիտիյէ	108	Բուսիոյ բու	90 28
Մեծիտիյէ	97 20	Նաքուցն	87 35
Պեշիլ	102 20	Գրիմից	51 20
Աթլիլ	102 30	Անգլ. լեռ	140 28
Մանէթ թղթիւր: 9 47			

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՌԸ ՊՅԱՅԱՆԵ
Ֆինանսըյար Էօգուշու, Ամերիկաց խան